

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Marek Keiman

**ÄRIÜHINGU MAJANDUSAASTA ARUANNE
JA SELLE VAIDLUSTAMINE**

Magistritöö

Juhendaja
Dr. iur. Andres Vutt

Tartu

2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. Äriühingu finantsaruandlus ja raamatupidamise korraldamine	8
1.1. Äriühingu finantsaruandluse ja raamatupidamise olemus	8
1.2. Majandusaasta aruanne finantsaruandluse ja raamatupidamise korraldamise kohustuse osana	11
1.3. Majandusaasta aruande sisu	13
1.4. Majandusaasta aruande koostamise eesmärk	15
1.5. Majandusaasta aruande kinnitamine	19
1.5.1. Majandusaasta aruande kinnitamise üldpõhimõtted	19
1.5.2. Osäühingu majandusaasta aruande kinnitamise kord	21
1.5.3. Aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamise kord	24
2. Majandusaasta aruande vaidlustamine	27
2.1. Majandusaasta aruande vaidlustamise põhimõtted	27
2.2. Majandusaasta aruande vaidlustamise kord	30
2.3. Majandusaasta aruande vaidlustamiseks õigustatud isikute ring	32
2.3.1. Õigustatud isikud äriühingu otsuse tühisuse tuvastamiseks	32
2.3.2. Õigustatud isikud äriühingu otsuse kehtetuks tunnistamiseks	36
2.4. Majandusaasta aruande vaidlustamise alused	37
2.4.1. Majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse tuvastamise alused	37
2.4.1.1. Üldpõhimõtted	37
2.4.1.2. Protseduurivead	39
2.4.1.3. Sisuvead	44
2.4.2. Majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise alused	54
KOKKUVÕTE	59
COMPANY’S ANNUAL REPORT AND ITS CONTESTATION. SUMMARY	66
KASUTATUD ALLIKAD	71
Kasutatud kirjandus	71
Kasutatud õigusaktid.....	72
Eesti õigusaktid.....	72
Välisriikide õigusaktid	72
Kasutatud kohtupraktika	73
Kasutatud muud materjalid	73

SISSEJUHATUS

Kõik Eestis tegutsevad äriühingud on käsitletavad raamatupidamiskohustuslastena, mis tähendab, et neil tuleb koostada majandusaasta aruanne. Oluline osa Eesti ettevõtlusest toimub kapitaliühingutega. Kapitaliühingutena tuntakse Eesti õigusteoorias aktsiaseltsi ja osäühingut.¹ Kuigi äriühinguid eristatakse Eesti õiguses viite eri liiki, keskendub käesolev magistritöö valikuliselt vaid aktsiaseltsi ja osäühingu majandusaasta aruannete ja nende vaidlustamisega seotud küsimustele. Majandusaasta aruanne on avalik ning sellel on ühingu raamatupidamises keskne tähendus. Eelkõige võimaldab majandusaasta aruanne huvitatud isikutel saada ülevaade ühingu majandustulemustest ja finantsseisundist.

Majandusaasta aruanne koosneb peamiselt kahest komponendist – raamatupidamise aastaaruandest ning tegevusaruandest. Raamatupidamise aastaaruandega antakse ülevaade ühingu eelneva majandusaasta erinevatest finantsnäitajatest ning varalisest olukorrast. Äriühingu võlausaldajatel on seega raamatupidamise aastaaruandes kajastatava teabe alusel võimalik hinnata ühingu finantsstabiilsust ning langetada sellest tulenevalt majanduslikke otsuseid ühinguga võlasuhtesse astumise või olemasoleva võlasuhte kujundamise osas. Tegevusaruandes antakse aga ülevaade, kuidas ühingut on eelneva majandusaasta jooksul juhitud ning millised on ühingu juhtimises tulevikuplaanid ning loodetavad majanduslikud eesmärgid. Sellega on näiteks ühingu osanikel või aktsionäridel võimalik saada teavet, kuidas on nende osalusega ühingut ning ühingusse tehtud investeeringuid juhitud. Korrektnel majandusaasta aruanne võimaldab seega kontrollida ühingu majanduslikku tegevust ning hinnata erinevaid ühinguga seotuid riske. Eelnevast tulenevalt tagab tõepärane ning nõuetekohane majandusaasta aruanne võlausaldajate, osanike ja aktsionäride huvide kaitse.

Seejuures ilmneb olukorras, kus äriühingu otsusega on kinnitatud puudustega majandusaasta aruanne, vajadus õiguskaitsevahendi järele, mis võimaldab kinnitatud majandusaasta aruannet vaidlustada. Majandusaasta aruande vaidlustamiseks puudub Eesti õiguses eraldi reeglistik. Samuti on Eesti õiguskirjanduses ja kohtupraktikas majandusaasta aruande vaidlustamise probleemistikku käsitletud pinnapealselt, mistõttu puudub väljakujunenud arusaam majandusaasta aruande vaidlustamise korrast, alustest ning eeldustest.

¹ K. Saare jt. Ühinguõigus. I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015, lk 44.

Praktikas omab osanike ja aktsionäride õiguste ning huvide kaitses kesksel rolli osaihingu osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamise võimalus tühisuse tuvastamise või kehtetuks tunnistamise näol. Vastavate ühinguõiguslike õiguskaitsevahenditega saavad osanikud ja aktsionärid tagada otsuse vastavuse ühingu huvidele ning seaduse sätetele. Majandusaasta aruande vaidlustamise temaatikat on Riigikohus käsitlenud üksnes ühel korral asjas, mille raames tõusetus majandusaasta aruande vaidlustamise vajadus vähemuse huvide kaitse küsimusena. Seejuures asus Riigikohus seisukohale, et ka majandusaasta aruannet on võimalik vaidlustada seda kinnitanud ühingu otsuse tühisuse tuvastamise või kehtetuks tunnistamise kaudu.² Samas ei selgitanud Riigikohus üksikasjalikult, millistel alusel ja eeldustel on majandusaasta aruande vaidlustamine üldiselt võimalik.

Majandusaasta aruande kinnitamine toimub peamiselt vastavalt ühingu enamuse äranägemisele. Seega seondub majandusaasta aruande vaidlustamise teemaga vajadus tagada vähemuste huvide ja õiguste kaitse. Vähemuse kaitset on käsitletud õiguskirjanduses ühe peamise alusprintsipiina ühinguõiguses.³ Vähemusosanike ja -aktsionäride kaitse eesmärk on hoida ära vähemuse huvide kahjustamine enamuse poolt. Eriti ilmne on vähemuse huvide kaitse vajadus niinimetatud suletud ühingute nagu osaihingute või börsil mittenoteeritud aktsiaseltside puhul. Tuleb tõdeda, et seaduses kehtestatud mehhanismidest jääb üldjuhul vähemuse huvide kaitseks väheseks. Ühingu põhikirjades võib anda vähemustele garantiisid, kuid seaduses sätestatud õiguskaitsevahendid tagavad suurema õiguskindluse ja -selguse, kuna need kehtivad kõigi ühte liiki ühingute suhtes võrdselt.

Eelnevast tulenevalt tuleb vähemusosanikke ja -aktsionäre kaitsta enamuse positsiooni kuritarvitamise eest. Samas peab säilima vähemuse ja enamuse huvide vaheline tasakaal. Enamuse tugevam positsioon ühingu on tihtipeale õigustatud tema poolt ühinguusse tehtud suurema investeeringu ja majandusliku riski kandmise tõttu. Vähemuse huvide õiguslik kaitse ei tohi seejuures võimaldada üleliia lihtsalt teostatavat kaebeõigust ning õiguste kuritarvitatavust. Eesti ärikeskkonna arengut takistavaks teguriks on aga Maailmapanga ettevõtluskeskkonna raporti Doing Business 2019 andmeil üheselt vähemuse õiguste nõrk kaitse. Vastava raporti tulemusel on rahvusvahelises arvestuses vähemusosanike ja -

² RKTko 3-2-1-82-15, p 11–12.

³ A. Vutt, M. Vutt. Defending the Rights of Minority Shareholders in Estonia. – *Juridica International* IV/1999, lk 160.

aktsionäride õiguste kaitses Eesti 83. positsioonil, mis on tugevalt alla regiooni keskmist tulemust.⁴

Magistritöö teema on seega aktuaalne põhjusel, et Eesti õigusteoorias ja kohtupraktikas ei ole välja kujunenud ühest käsitlust, mis alustel on majandusaasta aruande vaidlustamine võimalik, ning seetõttu puudub arusaam, kas Eesti õiguses kehtestatud õiguskaitsvahendid tagavad õigustatud isikute huvide kaitse. Vajadus majandusaasta aruande vaidlustamise võimaluse üle on ilmne nii ühingu võlausaldajate kui ka osanike või aktsionäride huvide kaitses olukorras, kus ühingu majandusaasta aruanne on kinnitatud puudustega. Eelnevalt tulenevalt täidaks ühene arusaam majandusaasta aruande vaidlustamisest ka õiguspoliitilist eesmärki soodustada ühingu vähemuse õiguste kaitset.

Magistritöö käsitleb uurimisprobleeme, milline on majandusaasta aruande koostamist reguleerivate normide eesmärk ja kaitseala, mis alustel on võimalik puudustega majandusaasta aruannet vaidlustada, samuti kas Eesti õiguses kehtestatud õiguskaitsvahendid võimaldavad majandusaasta aruande vaidlustamisel tagada õigustatud isikute huvide kaitse.

Magistritöö koostamisel on võrreldavaks õigusruumiks valitud Saksamaa, mille õigust on kõrvutatud Eestis kehtiva regulatsiooniga. Eesti ühinguõiguse arengus on olulist rolli mänginud Saksa õigusest pärit põhimõtted. Nimelt on Eesti ühinguõiguse kujundamisel järgitud Saksa ühinguõiguses väljakujunenud kontseptsioone ning võetud üle mitmeid õiguslikke instrumente. Saksa õiguse normide tõlgendamine lubab tihtipeale leida lisatuge Eesti õigusteooria sisustamisel ja kohtupraktika väljakujundamisel. Eesti õiguses ettenähtud osahingule vastav ühing Saksa õiguses on *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* (edaspidi ka GmbH) ning aktsiaseltsile vastav ühing *Aktiengesellschaft* (edaspidi ka AG). Erinevalt Eesti õigusest on Saksa õiguses kehtestatud majandusaasta aruande vaidlustamise küsimus eraldi erinormi tasandil. Sarnasus kahe riigi äriühingute fundamentaalses regulatsioonis võimaldab seega võrrelda ka äriühingu majandusaasta aruande vaidlustamisega seotud põhimõtteid ning analüüsida seoseid ja erinevusi Eesti ja Saksa regulatsiooni vahel.

⁴ World Bank Group Flagship report. Doing Business 2019, Economy Profile Estonia. 16. edition, lk 30. Arvutivõrgus: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/e/estonia/EST.pdf> (30.04.2019)

Magistritöö eesmärgiks on esmalt analüüsida majandusaasta aruande rolli äriühingu raamatupidamises ja finantsaruandluses, samuti millistest põhimõtetest ning nõuetest peab korrektse majandusaasta aruande koostamisel lähtuma. Lisaks seab autor magistritöö eesmärgiks analüüsida, millised on majandusaasta aruande vaidlustamise alused ja kord ning kas Eesti kehtiv õigus tagab õigustatud isikute huvide kaitse olukorras, kus ühingu majandusaasta aruanne on kinnitatud puudustega. Seoses eelnevaga on magistritöö eesmärgiks analüüsida, kas Saksa õiguses kehtestatud eriregulatsioon ning põhimõtted majandusaasta aruande vaidlustamisel tuleks eeskujuna Eesti õigusesse üle võtta.

Magistritöö hüpotees on, et majandusaasta aruande vaidlustamise alused ei ole Eesti õiguses piisavalt selgesti sätestatud. Vaidlustamise aluste üheseks mõistmiseks ning õigustatud isikute huvide kaitse tagamiseks on Eesti õiguses vaja kehtestada majandusaasta aruande vaidlustamist käsitlev eriregulatsioon.

Lähtuvalt püstitatud eesmärgist ja hüpoteesist on magistritöö jaotatud kahte peatükki. Magistritöö esimene peatükk keskendub äriühingu finantsaruandluse ja raamatupidamise korraldamise probleemistikule. Kõigepealt on käsitletud äriühingu finantsaruandluse ja raamatupidamise põhimõtteid ning õiguslikku olemust. Seejärel on analüüsitud majandusaasta aruande rolli ühingu juhatuse kohustuse kontekstis korraldada äriühingu finantsaruandlust ja raamatupidamist. Lisaks keskendub esimene peatükk majandusaasta aruande sisu, selle koostamise eesmärgi ning kinnitamise korra käsitlemisele. Majandusaasta aruande kinnitamise korda on analüüsitud omakorda kolmes alajaotuses, millest esimene käsitleb aluspõhimõtteid, teine erisusi osäühingu majandusaasta aruande ja kolmas aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamisel. Peatüki eesmärgiks on Eesti õigusteooria ja kohtupraktika pinnalt hinnata majandusaasta aruande rolli äriühingu finantsaruandluses ja raamatupidamises, uurida, millistest tingimustest peab korrektne majandusaasta aruanne lähtuma ning analüüsida, millised on korrektse majandusaasta aruande koostamise ja kinnitamise aluspõhimõtted.

Magistritöö teine peatükk keskendub majandusaasta aruande vaidlustamise kesksetele küsimustele. Seejuures on probleemistik jaotatud nelja ossa, millest esimeses käsitletakse majandusaasta aruande vaidlustamise põhimõtteid, teises vaidlustamisega seotud korda, kolmandas majandusaasta aruande vaidlustamiseks õigustatud isikute ringi ning neljandas vaidlustamise aluseid, millest tulenevalt on majandusaasta aruande vaidlustamine võimalik. Majandusaasta aruande vaidlustamise aluseid on omakorda analüüsitud kahes eraldi

alajaotuses hõlmates esmalt tühisuse tuvastamise aluseid ning teiseks kehtetuks tunnistamise aluseid. Lisaks on tühisuse tuvastamise aluseid käsitletud kolmes alajaotuses, millest esimeses on käsitletud majandusaasta aruande tühisuse tuvastamisel kehtivaid üldpõhimõtteid, teises võimalikke protseduurivigasid ning kolmandas võimalikke sisuvigasid, mis toovad kaasa majandusaasta aruande tühisuse. Samuti on majandusaasta aruande vaidlustamiseks õigustatud isikute ringi analüüsitud kahes eraldi alajaotuses, millest esimeses on käsitletud õigustatud isikute ringi äriühingu otsuse tühisuse tuvastamiseks ning teises kehtetuks tunnistamiseks. Peatüki eesmärgiks on Eesti ja Saksa õigusteoreetiliste seisukohtade ja kohtupraktika pinnalt uurida, millised on majandusaasta aruande vaidlustamise alused ja kord ning analüüsida kas Eesti kehtiv õigus tagab õigustatud isikute huvide kaitse olukorras, kus ühingu majandusaasta aruanne on kinnitatud puudustega.

Autor kasutab magistritöös seadusandluse süstemaatilist ning analüütilis-võrdlevat uurimismeetodit. Uurimisprobleemi analüüsimisel on toetunud eelkõige Eesti ning Saksa õigusteooria ja -praktika võrdlusele. Magistritöö koostamisel on võrdlevalt kasutatud Eesti ning Saksa õiguskirjandust, seaduste kommenteeritud väljaandeid, õigusteemalisi artikleid ning kohtulahendeid.

Märksõnad: tsiviilõigus, äriühinguõigus, eraõigus, juriidilised isikud, aastaaruanded.

1. Äriühingu finantsaruandlus ja raamatupidamise korraldamine

1.1. Äriühingu finantsaruandluse ja raamatupidamise olemus

Äriühingu raamatupidamisel ning finantsaruandlusel on oluline osa ettevõtte tegevuses. Sellega tagatakse arvestus äriühingu majandustulemustest ja ülevaade finantsseisust. Raamatupidamise korraldamine on seetõttu üks peamisi vahendeid järelevalve teostamiseks äriühingu tegevuse üle. Finantsaruanded on ka üheks põhiliseks äriliste otsuste vastuvõtmise aluseks⁵, mistõttu tõepärane ning korrastatud raamatupidamine on tihti toeks kasumlikkuse suurendamisel äritegevuses.

Tulenevalt äriseadustiku⁶ (edaspidi ka ÄS) §-st 183 lg 1 on osäühingu raamatupidamist kohustatud korraldama osäühingu juhatus. Samasisuline kohustus tuleneb aktsiaseltsi juhatusele ÄS §-st 306 lg 4. Spetsiifiliselt on osäühingu juhatuse kohustused osäühingu raamatupidamise korraldamisel ja aruannete esitamisel sätestatud ÄS §-des 179 ja 183, aktsiaseltsi puhul reguleeritud aga ÄS §-s 306 lg 4, §-des 331-332 ja §-s 334 lg 2. Äriühingu raamatupidamise korraldamine ja finantsaruandlus koondub juhatuse poolt koostatud, osanike või aktsionäride poolt kinnitatud ja äriregistri pidajale esitatud majandusaasta aruandes. Eelnevast tulenevalt hõlmavad eelnimetatud äriühingu raamatupidamise korraldamist reguleerivad sätted peamiselt majandusaasta aruande koostamise ja kinnitamise temaatikat.

Äriühingu raamatupidamine ja finantsaruandlus on sisu poolest reguleeritud peamiselt raamatupidamise seaduses⁷ (edaspidi ka RPS). Raamatupidamisele ja finantsaruandlusele ettenähtud nõuded raamatupidamise seaduses ei näe ette erisusi erinevatele raamatupidamiskohustuslastele. Erinevus äriühingute raamatupidamise korraldamises võib tuleneda seega üksnes äriseadustikus ettenähtud spetsiifilisest ühingu vormi erisusest, seejuures asjaolust, et aktsiaseltsis on võrreldes osäühinguga kohustuslik kaheastmeline juhtimisstruktuur.⁸

⁵ T. Tiivel. Äriühingu juhtorgani liikme hoolsuskohustus. – Juridica IX/2005, lk 629.

⁶ Äriseadustik. – RT I 1995, 26, 355; RT I, 28.02.2019, 10.

⁷ Raamatupidamise seadus. – RT I 2002, 102, 600; RT I, 09.05.2017, 30.

⁸ K. Saare jt., lk 441.

Eelnevast tulenevalt võib täheldada, et nii osäühingu kui ka aktsiaseltsi finantsaruandlus ja juhatuse kohustus korraldada äriühingu raamatupidamist on printsiibis kattuvad. Aktsiaseltsi juhatuse kohustus korraldada raamatupidamist võib erineda osäühingu omast eeskätt kohustuses alluda rangemale kontrollstandardile. Teatavad erisused esinevad siiski ka osäühingu ja aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamise korras, mis omakorda võivad tingida ka mõningaid erisusi majandusaasta aruande vaidlustamise alustes.

Tulenevalt audiitortegevuse seaduse⁹ (edaspidi ka AudS) §-st 91 lg 3 on igale aktsiaseltsile, millel on enam kui kaks aktsionäri, kohustuslik majandusaasta aruande ühe osa ehk raamatupidamise aastaaruande audit, mis tuleb tulenevalt ÄS §-st 331 lg 1 ja 2 läbi viia enne majandusaasta aruande esitamist aktsionäride üldkoosolekule. Seega on aktsiaseltsi juhatus kohustatud reeglina esitama valminud majandusaasta aruande audiitorile kontrollimiseks. Osäühingutel on vastav kohustus ÄS § 179 lg 2 järgi vaid tingimusel, et osäühingul on audiitor ette nähtud. Osäühingu raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli kohustus sätestatakse ÄS § 190 lg 1 järgi audiitortegevuse seadusega selles ettenähtud majandustulemuste saavutamisel või osäühingu põhikirjaga.

Samuti esitab aktsiaseltsi nõukogu ÄS § 333 lg 1 järgi juhatuse poolt koostatud majandusaasta aruandele oma aruande, milles annab ülevaate, kuidas ta on aktsiaseltsi tegevust korraldanud ja juhtinud ning kas ta on juhatuse poolt esitatud majandusaasta aruandega nõus. Osäühingu puhul peab nõukogu lisama ÄS § 179 lg 2 järgi juhatuse poolt esitatud majandusaasta aruandele oma arvamuse, kui osäühingul on põhikirjaga nõukogu olemasolu ette nähtud.

Kuivõrd muus osas on raamatupidamise ja finantsaruandluse nõuded osäühingu ja aktsiaseltsi puhul sama sisuga, on käesoleva magistritöö raames käsitletud osäühingu ja aktsiaseltsi juhatuse kohustust korraldada raamatupidamist ja finantsaruandlust, sealhulgas kohustust koostada majandusaasta aruanne ühtselt kui äriühingu juhatuse kohustust. Juhatus raamatupidamise korraldamise kohustus hõlmab eeskätt kohustust tagada, et äriühingu poolt oleksid raamatupidamise seadusest tulenevad kohustused nõuetekohaselt täidetud. Juhatus ei ole siiski kohustatud raamatupidamist korraldama isiklikult.¹⁰

⁹ Audiitortegevuse seadus. – RT I 2010, 9, 41; RT I, 28.02.2019, 2.

¹⁰ K. Saare jt., lk 136.

Seejuures on seaduse tasemel reguleeritud eelkõige raamatupidamise ja finantsaruandluse kohta kehtivad aluspõhimõtted. Aruannete sisustamiseks ja konkreetsemate küsimuste lahendamiseks kohaldatakse raamatupidamise tavasid, eelkõige Eesti hea raamatupidamise tava või rahvusvahelisi finantsaruandluse standardeid.¹¹ Põhinõuded, mis on RPS § 4 lg 1 järgi raamatupidamiskohustuslasele ette nähtud, hõlmavad eeskätt kohustust dokumenteerida kõiki oma majandustehinguid, kirjendada neid raamatupidamisregistrites ning säilitada raamatupidamise dokumente, seejuures korraldada oma raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamine raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, finantstulemusest ja rahavoogudest. Vastavasisulise eesmärgipärane informatsioon tuleb kajastada ka juhatuse poolt koostatavas äriühingu majandusaasta aruandes.

Raamatupidamine kannab üldiselt ka olulist rolli ühingu tegevuse ja äritulemuste peegeldamisel. Äriühingu osanikel ning aktsionäridel on võimalik finantsaruannetele tuginedes hinnata, kuidas on äriühingut juhitud. Lisaks saavad kolmandad isikud finantsaruannete alusel hinnata äriühingu finantssuutlikust ja usaldusväärst. Eelnevalt tulenevalt on õiguskirjanduses finantsaruandluse peamise eesmärgina esile tõstetud teabe andmist äriühingu finantsseisu kohta äriühingu osanikele või aktsionäridele ja kolmandatele isikutele, eelkõige äriühingu võlausaldajatele.¹² Reeglid, mis näevad ette kohustust finantsaruandeid koostada ja avalikustada on seega kehtestatud eelnimetatud isikute kaitseks. Eeskätt kaitseb finantsaruandlusele kehtestatud reeglistik osanike või aktsionäride tehtud investeeringuid ühingusse, samuti võlausaldajate investeeringuid äriühinguga tehtavates tehingutes. Seega on raamatupidamisel ja finantsaruandlusel nii äriühingu finantsseisu üle informatiivne kui ka juhtimise üle kontrolli tagav funktsioon.

¹¹ K. Saare jt., lk 301.

¹² *ibid.*

1.2. Majandusaasta aruanne finantsaruandluse ja raamatupidamise korraldamise kohustuse osana

Äriühingu juhatuse raamatupidamise korraldamise kohustus hõlmab majandusaasta aruande koostamise kohustust. Nimelt koostab tulenevalt ÄS §-st 179 lg 1 osäühingu juhatus ja tulenevalt ÄS §-st 331 lg 1 aktsiaseltsi juhatus majandusaasta aruande raamatupidamise seaduses sätestatud korras pärast majandusaasta lõppu. Majandusaasta aruanne on olemuslikult spetsiifiline ühinguõiguslik tehing, mis tekib äriühingu juhatuse allkirjastamisest.¹³ Eelnevast tulenevalt on kohustus koostada majandusaasta aruanne käsitatav juhatuse liikme ja äriühingu vahelise ametisuhte sisusse kuuluva kohustusena ehk niinimetatud sisesuhtest tuleneva kohustusena. Asjaolu, kas juhatuse liige on tegutsenud raamatupidamise korraldamisel ja majandusaasta aruande koostamisel korrektselt, tuleb hinnata, millisele hoolsusele, oskustele ja teadmistele juhatuse liikme tegevus peab selle kohustuse täitmisel vastama ning kas seda tegelikult ka rakendati.¹⁴

Eesti õiguskirjanduses on juhatuse liikme ja äriühingu sisesuhtest tulenevad kohustused liigitatud peaaesjalikult üldisteks, peamisteks ja spetsiifilisteks.¹⁵ Raamatupidamise korraldamise kohustuse, sealhulgas majandusaasta korraldamise kohustuse näol on tegemist spetsiifilise juhatuse liikme kohustusega. Üldised kohustused on hoolsus- ja lojaalsuskohustus, mis peegeldavad teiste kohustuste täitmise standardit. Nende kaudu on võimalik hinnata juhatuse liikme peamiste ja spetsiifiliste kohustuste täitmist.¹⁶ Seega on ka majandusaasta aruande koostamise kohustus suuresti korrelatsioonis eeskätt juhatuse liikmele lasuva hoolsuskohustusega.

Hoolsuskohustuse puhul on tegemist objektiivse käitumisstandardiga, mille järgimine on juhatuse liikmele kohustuslik omavahelises õigussuhtes juriidilise isikuga. Õiguskirjanduses on juhatuse liikme hoolsuskohustust sisustatud peaaesjalikult kolme elemendi kaudu, millest juhatuse liige peab lähtuma – hoolsus, informeeritus ning riskide kaalutletud hindamine.¹⁷

¹³ K. Saare jt., lk 301.

¹⁴ T. Tiivel., lk 623.

¹⁵ P. Varul jt. Äriühingu juhtorganid. Äriühingu juhtorganite liikmete õigused, kohustused ja vastutus. Tallinn: Äripäeva Kirjastus 2005, lk 53.

¹⁶ K. Saare jt., lk 138.

¹⁷ U. Arumäe. Organisatsiooni ja juhtimise õiguslik korraldus. Tallinn: Juura 2013, lk 189.

Majandusaasta aruande koostamisel on eelnimetatud elementidest asjakohasemad eelkõige hoolsus ja informeeritus. Juhatuse liige peab majandusaasta aruande koostamisel olema seega teadlik äriühingu majandustulemustest ja finantsseisust ka üksikasjalikul tasandil.

Seejuures tegutseb juhatuse liige oma kohustusi täites käsundisaajana, mistõttu laieneb talle ka võlaõigusseadusest¹⁸ (edaspidi ka VÕS) §-st 620 lg 2 tulenev standard tegutseda vastavalt oma teadmistele ja võimetele käsundiandja jaoks parima kasuga ning hoida ära kahju tekkimine käsundiandja varale. Arvestades, et juhatuse liige tegutseb majandus- või kutsetegevuses, peab ta lisaks eelnevale toimima üldiselt tunnustatud kutseoskuste tasemel. Juhatuse liige peab tegutsema asjaomase kompetentsusega ning seejuures järgima ka korraliku ettevõtja hoolsust. Nõutava hoolsustaseme hindamisel tuleb seetõttu silmas pidada, millist hoolsust oleks eeldatud sarnases olukorras keskmistel kutseoskuste tasemel tegutsevalt isikult.¹⁹ Kui juhatuse liikme tegevus ei vasta üldtunnustatud kutseoskuse nõuetele, isegi kui ta on teinud kõik endast oleneva, saab lugeda juhatuse liiget hoolsuskohustust rikkunuks.²⁰ Eelnevast tulenevalt tuleb ka majandusaasta aruande koostamisel lähtuda hoolsuse ja üksikasjalikkuse osas standardist, mis on üldiselt tavaks ettevõtjatel äriühingute majandusaasta aruannete koostamisel.

Nagu juhatuse kohustuse puhul korraldada äriühingu raamatupidamist, ei tule ka juhatusel koostada äriühingu majandusaasta aruannet isiklikult, vaid tuleb üksnes tagada, et aruanne oleks nõuetekohaselt koostatud. Selleks võib juhatuse liige palgata näiteks elukutselise raamatupidaja, kes peab äriühingu tegevuse üle arvestust, koostab raamatupidamiskandeid ning kellele juhatuse liige delegeerib kohustuse koostada äriühingu majandusaasta aruanne. Isegi kui juhatuse liikmel puudub asjakohane kompetentsus korrektse majandusaasta aruande koostamiseks, võib magistritöö autori hinnangul enamasti pidada juhatuse liiget siiski üldtunnustatud kutseoskuse tasemel tegutsevaks ning hoolsuskohustust järgivaks, kui ta palkab majandusaasta aruande koostamiseks elukutselise raamatupidaja.

¹⁸ Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487; RT I, 20.02.2019, 8.

¹⁹ P. Kalamees jt. Lepinguõigus. Tallinn: Juura 2017, lk 337; P. Varul jt. Võlaõigusseadus. III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2009, § 620/3.3.

²⁰ K. Saare. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. – Juridica VII/2010, lk 488.

Eelnevat silmas pidades on Riigikohus kokkuvõtvalt selgitanud, et juhatuse liikme üldine hoolsusstandard tähendab seda, et juhatuse liige peab tegutsema heas usus, informeeritult, kooskõlas seadusega ja juriidilise isiku huvides.²¹ Nimetatud kriteeriumitest lähtuvalt peab juhatuse liige tegutsema ka majandusaasta aruande koostamisel. Juhatusel liikmelt nõutava hoolsustaseme analüüsimisel tuleb siiski hinnata, kas juhatuse liige tegutses ka piisavalt informeeritult. Seega peavad juhatuse liikmel olema vähemalt üldised teadmised raamatupidamisest, mis võimaldaksid tal oma hoolsuskohustuse järgselt tegutseda, isegi kui ta palkab majandusaasta aruannet koostama elukutselise raamatupidaja.

Tulenevalt RPS §-st 25 lg 1 kinnitab äriühingu juhatus majandusaasta aruande allkirjastamisega selles esitatud andmete õigsust ja täielikkust, raamatupidamise aastaaruande kooskõla raamatupidamistavadest tulenevate standarditega ning et äriühingu finantsseisundi, majandustulemuste ja rahavoo osas on esitatud informatsioon asjakohaselt ja tõepäraselt. Seega annab juhatuse liige majandusaasta aruande allkirjastamisega ka kinnituse selle korrektsuse osas. Eelnevast tulenevalt peab juhatuse liige vajadusel olema võimeline kontrollima palgatud raamatupidaja tegevust ja koostatud majandusaasta aruannet ning seeläbi tagama nõuetekohase ja tegelikkusega kooskõlas majandusaasta aruande koostamise või omama piisavat kompetentsust, et koostada nõuetekohane majandusaasta aruanne ise.

1.3. Majandusaasta aruande sisu

Majandusaasta aruanne koosneb sisult raamatupidamise aastaaruandest ja juhatuse tegevusaruandest. Tulenevalt RPS §-st 15 lg 1 on raamatupidamise aastaaruande koostamise ja avaldamise eesmärgiks anda aruande kasutajale, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised, raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi, -tulemuse ja rahavoogude kohta asjakohast ning tõepäraselt esitatud informatsiooni, mida aruande kasutaja saaks oma majandusotsuste tegemisel kasutada. Eelnevast tulenevalt ei pea magistr töö autori hinnangul majandusaasta aruanne olema mõistetav igapähele, kuid selles kajastatud informatsioon peab andma selge ning tõepärase arusaama äriühingu majandustulemuste ja finantsseisundi kohta keskmisele finantsteadlikule isikule. Seega peab

²¹ RKTko 3-2-1-169-14, p 12.

majandusaasta aruanne olema sisult piisavalt täpne, et see annaks äriühingu majandustulemustest ja finantsseisust tõepärase pildi, samas aga piisavalt üldistatud, et sellest oleks võimeline aru saada ka keskmise finantsteadlikkusega isik.

Teave äriühingu majandustulemuste ja finantsseisundi kohta kajastatakse äriühingu bilansis, kasumiaruandes, rahavoogude aruandes ja omakapitali muutuse aruandes, mis kokku moodustavad niinimetatud raamatupidamise aastaaruande põhiaruande. Põhiaruandes kajastatav teave hõlmab RPS §-de 18 – 20 järgi äriühingu vara, kohustuste ja omakapitali seisuga, aruandeperioodi tulusid ja kulusid ning kasumit või kahjumit, samuti raha laekumisi ja väljamakseid. Kuivõrd erinevate arvestuspõhimõtete ja -meetoditega on võimalik saada äriühingu majandusnäitajate hindamisel erinevaid tulemusi, tuleb RPS § 21 järgi raamatupidamise aruande lisadena samuti välja tuua aastaaruande koostamisel kasutatud olulised arvestuspõhimõtted ning finantsaruandluse standardid.

Seaduse tasemel on majandusaasta aruande sisu reguleeritud pelgalt printsiipide tasemel. Aruannete sisustamiseks ja konkreetsemate küsimuste lahendamiseks kohaldatakse raamatupidamise tavasid, eelkõige Eesti hea raamatupidamise tava või rahvusvahelisi finantsaruandluse standardeid. Siiski sätestab RPS § 16 lg 1 mitu alusprintsiipi, millest majandusaasta aruande sisu peab lähtuma. Nendest olulisemateks võib pidada raamatupidamise aruannet puudutavaid printsiipe, mis tagavad majandusaasta aruandes kajastatava informatsiooni tõepärasuse ja selguse. Sellisteks on eeskätt:

1. Arusaadavuse printsiip – informatsioon, mis raamatupidamise aruandes avalikustatakse, peab olema aruande kasutajale ülevaatlik ja üheselt mõistetav. Aruande kasutajalt eeldatakse aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmisi;
2. Olulisuse printsiip – raamatupidamise aruandes peab kajastuma kogu oluline informatsioon, mis mõjutab raamatupidamiskohustuslase finantsseisundit, finantstulemust ja rahavoogusid. Oluline on selline aruandeformatsioon, mille avaldamata jätmine võib mõjutada aruande kasutajate poolt aruande põhjal tehtavaid majandusotsuseid;
3. Objektiivsuse printsiip – raamatupidamise aruandes esitatav informatsioon peab olema neutraalne ja usaldusväärne;

4. Konservatiivsuse printsiip – raamatupidamise aastaaruande koostamisel tuleb olla ettevaatlik ja kaalutletud, et ära hoida varade ja tulude ülehindamist või kohustiste ja kulude alahindamist. Sellegipoolest ei ole raamatupidamise aruandes õigustatud varade ja tulude kavatsuslik alahindamine või kohustiste ja kulude kavatsuslik ülehindamine ega aruande kasutajate eest varjatud reservide tekitamine;
5. Avalikustamise printsiip – kogu informatsioon, mis on raamatupidamise aruandes esitatud, peab võimaldama piisavate finantsialaste teadmistega aruande kasutajatel saada raamatupidamiskohustuslase kohta asjakohast ja tõest finantsinformatsiooni..

Majandusaasta aruande teise osana kajastatakse tegevusaruandes RPS § 24 lg 1 järgi ülevaade raamatupidamiskohustuslase tegevusest ja asjaoludest, millel on määrav tähtsus raamatupidamiskohustuslase finantsseisundi ja majandustegevuse hindamisel, olulistest sündmustest majandusaastal ning eeldatavatest arengusuundadest. Tegevusaruande eesmärk on informeerida aktsionäre või osanikke, kuidas juhatus nende investeringuid juhib ja tuua välja asjaolud, mis võivad äriühingu majandustulemusi oluliselt mõjutada. Seega esitatakse tegevusaruandes vastavalt ülevaade juhatuse tegevuse ja tulemuste ning toimunud arengute kohta eelmisel majandusaastal, samuti tulevaks aastaks ettenähtud plaanid.²² Eelnevalt tulenevalt annab majandusaasta aruanne lisaks teabele äriühingu majandusaasta jooksul saavutatud majandustulemuste ja finantsseisu kohta ka sisulise ülevaate juhatuse senisest tegevusest ja tulevikuplaanidest.

1.4. Majandusaasta aruande koostamise eesmärk

Äriühingu korrektne finantsaruandlus on indikatsiooniks nii ühingusiseselt kui ka -väliselt olukorrast, mis ühingu majanduslikult valitseb. Oma olemuselt täidab majandusaasta aruanne eesmärki anda teavet äriühingu majandustulemuste ja finantsseisu kohta. Seejuures kajastab majandusaasta aruanne juhatuse tegevusaruandes ülevaadet möödunud majandusaastal toimunud arengutest ning juhatuse tegevusest, kuidas ta äriühingut ning äriühingusse tehtud investeringuid juhib.

²² K. Saare jt., lk 302.

Ühingu tegevuse kohta teabe saamise õigus on iga äriühingu osanikul või aktsionäril. Osalt on neil võimalik tutvuda ka ühingu dokumentidega. Eeskätt on selline õigus tulenevalt ÄS §-st 166 lg 1 osanikel, kellel on võrreldes aktsionäridega laiem teabeõigus. Aktsionärid seevastu ei saa üldjuhul nõuda teavet aktsiaseltsi tegevuse kohta väljaspool üldkoosolekut ega aktsiaseltsi dokumentidega tutvumist. Riigikohus on selgitanud, et osa andmetest või dokumentidest on sellised, millega igal osanikul või aktsionäril on alati ja ilma lisatingimustega õigus tutvuda. Sellisteks dokumentideks on muuhulgas äriühingu majandusaasta aruanded.²³

Majandusaasta aruande koostamist reguleerivad normid RPS § 15 lg 1 ja § 16 lg 1 sätestavad üldised alusprintsüübid, millistele tingimustele majandusaasta aruanne peab vastama. Muuhulgas tuleneb nimetatud normidest tingimus, et majandusaasta aruandes kajastatud andmed peavad olema esitatud tõepäraselt ning selgelt. Seega on osanikul või aktsionärid alati õigus saada majandusaasta aruande kaudu tõest teavet äriühingu majandustulemuste, finantsseisundi ja juhatuse tegevuse kohta. Eelnevalt tulenevalt on majandusaasta aruannete koostamist reguleerivad normid käsitletavad osanike või aktsionäride kaitsenormidena.²⁴ Niinimetatud kaitsenormide eesmärk on vältida kaitse subjektile eeskätt otsese varalise kahju tekkimist.

Olenemata kaitsenormide olemasolust on aga juhatuse liikme otsevastutus osanike või aktsionäride ees kahju tekitamises üldjuhul välistatud. Võimalik kahju, mis on tekkinud äriühingu majandusaasta aruandes ebaõigete andmete kajastamise tagajärjel, võib seisneda osanike või aktsionäride osaluse väärtuse vähenemises. Selline kahju on olemuslikult puhtmajanduslik. Seoses eelnevaga on puhtmajandusliku kahju tekitaja vastutus deliktiõiguse alusel üldjuhul välistatud, kuivõrd deliktiõiguse järgi on kaitstud konkreetset õigushüved mitte vara tervikuna.²⁵

Riigikohus on siiski selgitanud, et vastav põhimõtte ei ole absoluutne. Erandiks võib olla vastutus VÕS § 1045 lg 1 p 7 alusel kahju tekitava käitumisega, mis rikub sellist normi, mille eesmärk on kaitsta kannatanut just puhtmajandusliku kahju tekitamise eest. Samuti võib puhtmajandusliku kahju hüvitamine tulla kõne alla VÕS § 1045 lg 1 p 8 alusel kahju tekitamise puhul heade kommete vastase tahtliku käitumisega, eelkõige kui kahju tekitaja

²³ RKTko 3-2-1-6-15, p 13.

²⁴ K. Saare jt., lk 301.

²⁵ P. Varul jt. Võlaõiguse seadus. III. Komm vlj., § 1045/3.8.

tegevuse eesmärgiks ongi kannatanule sellise kahju tekitamine või kui sellise kahju tekkimine on kahju tekitamisega tõenäoliselt kaasnev ja kahju tekitajale seetõttu ettenähtav.²⁶ Magistritöö autori hinnangul ei ole majandusaasta aruannete koostamist reguleerivate normide eesmärgiks kaitsta äriühingu aktsionäre või osanikke just puhtmajandusliku kahju tekitamise eest. Seega ei ole vähemalt mittetahtlikult majandusaasta aruandes ebaõigete andmete kajastamisega tekitatud puhtmajanduslik kahju juhatuse liikme poolt deliktiõiguse alusel hüvitatav.

Siiski on õiguskirjanduses täheldatud, et näiteks Saksa kohtupraktikas on jaatatud juhtorgani liikmete otsevastutust investorite ees väärtpaperiturul ebaõige teabe avaldamise korral (nn väärtpaperideliktiõiguses).²⁷ Ka majandusaasta aruandes esitatud teave on tihti aluseks äriühingute osalusega kauplemisel ning osaluse väärtuse kindlakstegemisel. Sellegipoolest on majandusaasta aruannete koostamist reguleerivate normide peamine eesmärk tagada õigete andmete kajastamine äriühingu finantsseisundi ja majandusnäitajate kohta. Majandusaasta aruanne on aktsionäridele ja osanikele eelkõige indikatsiooniks, kas nende osalusega äriühingut, sealhulgas nende investeringuid, on juhitud korrektselt.

Juhatusel vastutust majandusaasta aruandes ebaõigete andmete kajastamisega tekitatud puhtmajandusliku kahju hüvitamiseks tuleks magistritöö autori hinnangul üldjuhul eitada, kuna see asetseb väljaspool majandusaasta aruande koostamist reguleerivate normide kaitse-eesmärki. Etteruttavalt märgib magistritöö autor, et juhul kui majandusaasta aruandes kajastatud informatsioon on ebaõige, võib osanikel ja aktsionäridel olla õigus majandusaasta aruannet vaidlustada seda kinnitava otsuse kehtetuks tunnistamise või tühistamise kaudu, hoides sellega ühtlasi ära puhtmajandusliku kahju tekkimise võimaluse. Erandjuhtudel võib juhatuse liige olla siiski otsevastutav osaniku või aktsionäri ees üldkohustuse järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet rikkumise tõttu ning heade kommete vastase tahtliku käitumise tõttu deliktiõiguse alusel.

Lisaks on võlausaldajatel võimalik omandada teavet oma tehingu teiseks pooleks oleva äriühingu majandusliku seisundi kohta eeskätt selle juhatuse poolt koostatud ning äriregistrile esitatud majandusaasta aruandest. Riigikohus on leidnud, et äriseadustiku sätted, mis kohustavad juhatust korraldama äriühingu raamatupidamist, on võlausaldajate kaitseks

²⁶ RKTko 3-2-1-7-10, p 35.

²⁷ M. Vutt. Aktsionäri kahju hüvitamise nõue aktsiaseltsi ja selle juhtorgani liikmete vastu. *Juridica* II/2012, lk 94.

kehtestatud seaduse sätteid.²⁸ Selgitades, et äriühingu juhatus peab tagama, et raamatupidamise aastaaruandes oleksid kajastatud kõik olulised asjaolud, mis võivad mõjutada äriühingu majandusseisu ja lepingupartneri majanduslikke otsuseid, asus Riigikohus täiendavalt seisukohale, et ka raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivad sätted on muu hulgas võlausaldajate kaitseks kehtestatud normid.²⁹ Kaitsenormide eesmärk on vältida kaitse subjektile eeskätt otsese varalise kahju tekkimist.

Eelnevast tulenevalt võib majandusaasta aruande koostamist reguleerivate normide rikkumise ja ebaõige informatsiooni majandusaasta aruandes kajastamise tulemusel äriühingu juhatuse liige vastutada võlausaldajale süüliselt kahju tekitamise eest deliktiõiguse alusel, kui ta on toime pannud õigusvastase teo, milleks võib olla ka seaduses sätestatud kaitsenormi rikkumine, mida juhatuse liige pidi täitma, et võlausaldajale ei tekiks kahju.³⁰ Samuti võib äriühingu võlausaldaja esitada juhatuse liikmele negatiivse kahju ehk usalduskahju hüvitamise nõude ÄS §-st 187 lg 4 või ÄS §-st 315 lg 4 tuleneva otsevastutuse alusel seadusjärgse kohustuse ehk raamatupidamise korraldamise kohustuse rikkumise tõttu.³¹ Seega on oma olemuselt äriühingu juhatuse liikme raamatupidamise korraldamise kohustus, sealhulgas majandusaasta aruande koostamise kohustus, käsitatav nii kohustusena, mis tuleneb juhatuse liikmele sisesuhtest osäühinguga, kui ka kohustusena, mis on suunatud osäühingu võlausaldajate kaitsele.³² Analoogias on Riigikohus juhatuse liikme raamatupidamise kohustust võrdselt sisustanud ka aktsiaseltsi puhul.³³ Kuigi võimaliku kahju tekitamise ärahoidmine on käsitatav eraldiseisva majandusaasta aruande koostamise eesmärgina, tuleb etteruttavalt nentida, et õigus nõuda kahju hüvitamist osutub osalt määravaks tingimuseks ka majandusaasta aruande vaidlustamisel, hinnates selleks õigustatud isikute ringi.

Lisaks võimaliku kahju tekkimise vältimisele on majandusaasta aruandel hulgaliselt funktsioone, mis on aluseks erinevate ühingusiseste toimingute tegemisel. Näiteks tehakse kinnitatud majandusaasta aruande alusel ÄS § 157 lg 1 või ÄS § 277 lg 1 järgi puhaskasumist või eelmiste majandusaastate jaotamata kasumist dividendi väljamakseid, mistõttu peab

²⁸ RKTko 3-2-1-191-12, p 16.

²⁹ RKTko 3-2-1-69-15, p 19.

³⁰ *ibid.*, p 20.

³¹ K. Saare jt., lk 179-180.

³² *ibid.*, lk 180.

³³ RKTko 3-2-1-191-12, p 16.

kasumi jaotamise otsuse vastuvõtmise korral selle aluseks olema kinnitatud majandusaasta aruanne.³⁴ Aktsiakapitali lihtsustatud vähendamise korral tuleb lähtuda majandusaasta aruandest, mis on registripidajale esitatud ÄS § 334 lg 2 kohaselt.³⁵ Lisaks võivad osanikud otsustada ÄS § 195 lg 2 ning aktsionärid ÄS § 350 lg 2 alusel fondiemissiooni pärast majandusaasta aruande kinnitamist ja kasumi jaotamise otsustamist aruande ja kasumi jaotamise otsuse alusel. Samuti on majandusaasta aruandes kajastatav teave oluliseks osaks ühinemise, jagunemise või ümberkujundamise üle otsustamisel.

1.5. Majandusaasta aruande kinnitamine

1.5.1. Majandusaasta aruande kinnitamise üldpõhimõtted

Majandusaasta aruanne kinnitatakse vastavalt ÄS §-le 179 lg 3 osanike otsusega või ÄS §-le 334 lg 1 aktsionäride üldkoosoleku otsusega. Seejuures ei saa tsiviilseadustiku üldosa seaduse³⁶ (edaspidi ka TsÜS) § 33 lg 3 järgi anda küsimusi, mis on seadusega antud osanike või aktsionäride üldkoosoleku pädevusse, üle teiste äriühingu organite pädevusse. Seega on ka majandusaasta aruande kinnitamine võimalik üksnes osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsusega. Eelnevast tulenevalt võib sõltuda osauhingu või aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamise korrast, sealhulgas osanike või aktsionäride üldkoosoleku tegemise korrast, majandusaasta aruande vaidlustatavus.

Osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsus kujuneb hääle kogunemisel. Hääle andmine juriidilise isiku organi otsuse tegemisel on TsÜS § 33 lg 1 järgi tahteavaldus, mis on suunatud kindla õigusliku tagajärje saavutamisele. Kusjuures tahteavalduseks ei loeta mitte igat häält, vaid üksnes üksiku isiku poolthääled, mille ta otsuse tegemisel andis. Kuna hääle andmine eraldiseisvalt ei too kaasa õiguslikku tagajärge, ei ole tegemist ka tehinguga. Hääle andmisele kohaldatakse aga TsÜS § 33 lg 1 järgi tehingu kohta sätestatud. Osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse puhul on aga oma olemuselt tegemist mitmepoolse tehinguga TsÜS § 67 lg 2 kolmanda lause tähenduses, mis väljendab sisesuhtes juriidilise isiku tahet. Seejuures kohaldatakse otsusele tehinguid puudutavaid sätteid, kui otsuse

³⁴ RKTko 3-2-1-89-14, p 40.

³⁵ RKTko 3-2-1-61-07, p 11.

³⁶ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216; RT I, 30.01.2018, 6.

olemusest või seadusest ei tulene teisiti.³⁷ Riigikohus on selgitanud, et äriühingu otsuse eripäraks on enamuse põhimõtte kohaldumine ehk tehing loetakse tehtuks ka nende osanike või aktsionäride suhtes, kes enamuse otsusega ei nõustunud.³⁸ Eelnevast tulenevalt tuleb osanikel või aktsionäridel omavahelises suhtes järgida TsÜS § 32 kohaselt hea usu põhimõtet ja arvestada üksteise õigustatud huvidega. Ühinguõiguse üldpõhimõtte järgi tuleb aktsionäride või osanike huvide vastandlikkuse korral eelistada ühingu üldisi huve.³⁹

Vastavasisuline kohustus majandusaasta aruande kinnitamise kontekstis avaldub osanikel või aktsionäridel eelkõige hääle andmisel. Riigikohus on seejuures selgitanud, et kuigi seaduses ei ole otsesõnu sätestatud, et aktsionär peab hääletama majandusaasta aruande kinnitamise otsuse poolt, võib selline kohustus tuleneda ÄS § 334 lg-test 1 ja 2 koostoimes TsÜS §-dega 32 ja 138 ning ÄS §-dega 60 ja 71. Kohustus hääletada majandusaasta aruande kinnitamise poolt on aktsionäril, kelle hääleta ei saa patiseisu tõttu otsust vastu võtta olukorras, kus aktsiaseltsi majandusaasta aruanne on koostatud seaduse nõudeid järgides ja majandusaasta aruannet kinnitamata võib aktsiaseltsi ähvardada kahjulikud tagajärjed nagu registrist kustutamine, sundlõpetamine või trahvimine.⁴⁰ Eelnevalt viidatud Riigikohtu lahendist tulenevad põhimõtted aktsionäride üldkoosoleku otsusega majandusaasta aruande kinnitamise kohta on analoogia korras kohaldatavad ka osäühingu suhtes.

Samuti märkis Riigikohus, et majandusaasta aruande kinnitamine on formaalne toiming. Sellega deklareerib ühing, milline oli tema majanduslik seisund majandusaasta lõppedes. Eelnevast tulenevalt on majandusaasta aruande kinnitamise ebaõnnestumisel võimalik teha hiljem uus otsus, millega vastav majandusaasta aruanne siiski kinnitatakse. Sellisel juhul ei ole vaja võtta arvesse ühingu hilisemat majandusseisu ega muid asjaolusid. Samas on olukord teine, kui otsustatakse dividendide maksmist, kuivõrd see sõltub sellest, kas ühingul on jaotatavat kasumit või mitte.⁴¹ Siiski tuleb silmas pidada, et kinnitatud majandusaasta aruanne tuleb esitada osäühingu puhul ÄS § 179 lg 4 või aktsiaseltsi puhul ÄS § 334 lg 2 järgi äriregistri pidajale kuue kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemisest.

³⁷ P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010, § 33/3.1.–3.2.

³⁸ RKTko 3-2-1-72-13, p 21.

³⁹ RKTko 3-2-1-89-14, p 36.

⁴⁰ RKTko 2-17-9986/48, p 16–17.

⁴¹ *ibid.*, p 22.

Äriühingu majandusaastaks on RPS § 13 lg 3 järgi eelduslikult kalendriaasta, kuid erandlikult võib RPS § 13 lg 2 järgi äriühingu asutamisel või majandusaasta alguskuupäeva muutmisel majandusaasta kestuseks sätestada muu ajavahemiku, mis ei ületa 18 kuud. Iga äriühingu puhul tehakse tulenevalt ÄS §-st 64 p 14 kanne majandusaasta algus- ja lõppkuupäeva kohta äriregistrisse. Kande konstitutiivse iseloomu tõttu hakkab äriühingu majandusaasta kestuse kohta ettenähtu kehtima seega äriregistrisse kande tegemisega. Olenemata asjaolust, et seaduses ei ole sätestatud majandusaasta aruande koostamisele spetsiifilist aega, tuleb silmas pidada, et aruanne saaks koostatud ja kinnitatud arvestusega, et see oleks võimalik registripidajale tähtaegselt esitada. Siiski ei mõjuta õiguskirjanduse kohaselt majandusaasta aruande hilisem koostamine ja kinnitamine selle kinnitamise kehtivust.⁴² Eelnevast tulenevalt võib iga äriühingu puhul majandusaasta aruande koostamise, kinnitamise ning selle äriregistrile esitamise aeg erineda vastavalt konkreetse äriühingu majandusaasta kestusest.

1.5.2. Osäühingu majandusaasta aruande kinnitamise kord

Osäühingu majandusaasta aruande kinnitamise kord on võrreldes aktsiaseltsiga lihtsam ja vähem formaliseeritud, kuivõrd majandusaasta kinnitamisel kehtivad peamiselt samad põhimõtted ja nõuded nagu ka muude otsuste vastuvõtmisel. Osanikud võivad võtta vastu otsuseid esiteks kas osanike koosolekul ÄS §-de 170-172¹ järgi, teiseks koosolekut kokku kutsumata, korraldades hääletamise kirja teel ÄS § 173 lg-te 1–4 järgi või erandina kolmandaks ka kirjaliku ühehääelse otsusena muid formaalsusi järgimata ÄS § 173 lg-te 6 ja 7 järgi. Enamiku küsimuste puhul võib osäühing vabalt valida, mis viisil otsus vastu võtta. Nii on ka majandusaasta aruande kinnitamise otsuse puhul.

Otsuse vastuvõtmine osanike koosolekul annab osanikele parema võimaluse pidada arutelu ja leida lahendusi olulistele küsimustele. Koosoleku kokkukutsumise pädevus on ÄS § 171 lg 1 järgi osäühingu juhatusel, kuid koosoleku kokkukutsumist võivad nõuda ka nõukogu, audiitor või vähemalt 1/10 osakapitali esindavad osanikud. Koosoleku toimumisest tuleb nõuetekohaselt ja õigeaegselt teatada kõigile osanikele. Õigeaegne etteteatamine võimaldab osanikel aegsasti tutvuda, milliseid küsimusi koosolekul arutama hakatakse ning annab võimaluse teha informeeritud otsus oma hääle andmise kohta. Koosoleku toimumisest

⁴² K. Saare jt., lk 302.

kõigile osanikele mitteteatamine toob seega kaasa otsuse tühisuse ÄS § 172¹ alusel, kuivõrd tegemist on üldkoosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega.

Koosoleku kokkukutsumisel tuleb osanikele edastada ka koosoleku teade. Tulenevalt ÄS §-st 172 lg 1 saadetakse teade osanike nimekirja kantud aadressile või elektronposti aadressile. Kui osaniku aadress ei kattu osanike nimekirja kantud aadressiga, kuid osühing teab või peab erinevusest teadma, tuleb teade saata ka teisele aadressile. Riigikohus on seejuures selgitanud, et kui koosolekut kokkukutsuv isik on kasutanud vähemalt ühte ÄS §-s 172 lg 1 nimetatud teate saatmise võimalustest, on järgitud ettenähtud koosoleku kokkukutsumise korda.⁴³ Teade peab olema saadetud selliselt, et see tavalise edastamise korral jõuaks saajani vähemalt nädal enne koosoleku toimumist. Seejuures ei ole koosoleku toimumise teate saatmise tähtaegsuse hindamisel määrav, millal osanikul oli mõistlik võimalus teatega tutvuda, vaid millal teade saab tavalise edastamise korral lugeda osaniku aadressile kohale jõudnuks. Teate saatmisel elektronposti aadressile loetakse see õigeaegselt saadetuks, kui e-kiri on saadetud osaniku ja ühingu vahelises suhtluses tavapärasele elektronposti aadressile vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist, kuivõrd eeldatakse, et e-kiri jõuab aadressaadini samal päeval kui see saadeti.⁴⁴

Majandaasta aruande kinnitamiseks osühingu koosolekul tuleb eelnevalt see välja kuulutada päevakorra punktina. Iga päevakorra punkti kohta on ÄS § 171² lg 1 järgi osühingu juhatusel kohustus koostada otsuse eelnõu, juhul kui see ei ole põhikirjaga välistatud. Otsuse eelnõud tuleb teha osanikele kättesaadavaks ja sellega peab olema võimalik tutvuda vähemalt koosoleku toimumise teate saatmisest kuni osanike koosoleku toimumise päevani. Koosoleku otsustusvõimeliseks lugemiseks peab koosolekul reeglina olema esindatud üle poole osadega esindatud häältest. Tegemist on niinimetatud kvooruminõudega. Osanike koosolekul koostatakse protokoll, mis muuhulgas peab kajastama koosolekul vastuvõetud otsust ja otsuse suhtes eriarvamusele jäänud osaniku nõudmisel tema eriarvamuse sisu.⁴⁵

Lisaks otsuse tegemisele osanike koosolekul, on osühingu majandusaasta aruannet võimalik kinnitada koosolekut kokkukutsumata kirja teel hääletades või konsensuslikult. Praktiliselt hinnates on nimetatud viisidel majandusaasta aruande kinnitamise üle otsustamine mõistlikum olukorras, kus puudub vajadus mingite küsimuste üle sisulist arutelu pidada.

⁴³ RKTko 2-16-17508/52, p 10.

⁴⁴ RKTko 3-2-1-10-17, p 15–16.

⁴⁵ K. Saare jt., lk 193–196.

Kirjalikku hääletamist korraldab osäühingu juhatus ning erinevalt koosolekust ei saa osanikud omal algatusel seda korraldada ka juhul kui juhatus ise keeldub korraldamast. Sellisel viisil otsuse vastuvõtmiseks peab juhatus ÄS § 173 lg 2 järgi saatma otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõigile osanikele, määrates tähtaja, mille jooksul osanik peab esitama selle kohta oma seisukoha kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Kui osanik ei teata nimetatud tähtaja jooksul, kas ta on otsuse poolt või vastu, loetakse, et ta hääletab otsuse vastu. Hääletada on osanikel võimalik nii kirja teel kui ka kasutades elektronposti. Konsensuslikult otsuse vastuvõtmine, kui otsus vormistatakse kirjalikult ja sellele kirjutavad alla kõik osanikud, võimaldab otsuse vastu võtta formaalsusi järgimata. Nõutud ei ole eelnõu saatmine osanikele ega hääletamiseks tähtaja määramine.⁴⁶ Siiski on Riigikohus märkinud, et osäühingu ja osanike vahelises suhtluses kohaldub ka VÕS §-s 7 lg 1 sätestatud mõistlikkuse põhimõte. Sellest tulenevalt, kui osanike otsus võetakse vastu koosolekut kokku kutsumata, tuleb osanikele otsuse tegemiseks ja selle edastamiseks anda mõistlik aeg.⁴⁷

Osäühingu juhatus on kohustatud esitama koostatud majandusaasta aruande audiitorile üle vaatamiseks kui osäühingul on audiitor ette nähtud. Osäühingu raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli kohustus sätestatakse ÄS § 190 lg 1 järgi audiitortegevuse seadusega selles ettenähtud majandustulemuste saavutamisel või osäühingu põhikirjaga. Tulenevalt ÄS §-st 179 lg 3 võib osanik osäühingult nõuda, et vandeaudiitori aruande andnud audiitor osaleks majandusaasta aruande kinnitamise otsustamise juures ja annaks vandeaudiitori aruande kohta selgitusi. Vastav kirjalik nõue peab olema esitatud vähemalt viis päeva enne osanike koosolekut. Riigikohus on selgitanud audiitori koosolekul viibimise ning selgituste andmise eesmärki täheldades, et see on vajalik, et osanikud saaksid teha majandusaasta aruande kinnitamise kohta informeeritud otsuse.⁴⁸

Lisaks kvooruminõudele on osanike otsuse vastuvõtmiseks kehtestatud vajaliku häälteenamuse nõuded, mille järgi peab otsuse vastuvõetuks lugemiseks olema otsuse poolt antud teatud arv hääli. Nagu enamike otsuste puhul on ka osäühingu majandusaasta aruande kinnitamiseks vajalik lihthäälteenamus ehk otsuse poolt peab ÄS § 174 lg 1 järgi olema hääle andnud üle poole osanike koosolekul esindatud häältest. Kui otsust võetakse vastu

⁴⁶ K. Saare jt., lk 197–198.

⁴⁷ RKTko 2-16-9415/41, p 21–22.

⁴⁸ RKTko 3-2-1-155-12, p 11.

koosolekut kokku kutsumata, peab ÄS § 173 lg 2 järgi otsuse poolt hääle olema andnud üle poole kõigist häälest. Nii ÄS § 174 lg 1 kui ka § 174 lg 2 võimaldavad otsuse vastuvõtmiseks osäühingu põhikirjaga ette näha seaduses sätestatud häälteenamuse nõudest suurema häälteenamuse nõude. Seega on iga osäühingu enda määrata, milliste häälteenamustega on võimalik majandusaasta aruande kinnitamise otsus vastu võtta.

1.5.3. Aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamise kord

Aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamise kord on võrreldes osäühinguga formaliseeritum. Nagu ka osäühingu puhul on majandusaasta aruande kinnitamine aktsionäride pädevuses. Aktsiaseltsis teostavad aktsionärid ÄS § 290 lg 1 kohaselt oma õigusi üldkoosolekul, millest tulenevalt on ka majandusaasta aruande kinnitamise kohta otsuse vastuvõtmine võimalik ÄS § 334 lg 1 järgi aktsiaseltsi üldkoosoleku otsusega. Üldkoosoleku otsuse tegemise protseduurilised reeglid täidavad sarnaselt osäühingu otsuse tegemise protseduurilistele reeglitele eesmärki tagada aktsionäride informeeritus koosoleku toimumise ja seal otsustamisele tulevate küsimuste kohta. Üldkoosolekute pidamine on oluline ka aktsionäri teabeõiguse tagamise seisukohast, kuivõrd erinevalt osäühingust ei ole aktsionäridel reeglina võimalik vahetult tutvuda aktsiaseltsi dokumentidega.⁴⁹

Aktsiaseltsi üldkoosolekuid on võimalik liigiti jagada kaheks – korralised üldkoosolekud ja erakorralised üldkoosolekud. Tulenevalt ÄS §-st 291 lg 1 on korraline üldkoosolek selline, mille päevakorras on majandusaasta aruande kinnitamine. Korraline üldkoosolek peab toimuma vähemalt kord aastas ning see tuleb kokku kutsuda majandusaasta aruande kinnitamiseks mitte hiljem kui kuue kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemisest. Siiski kui majandusaasta aruanne jääb õigel ajal kinnitamata, ei muuda tähtaja möödalaskmine majandusaasta aruande hilisemat kinnitamist võimatuks ega mõjuta koosolekul tehtut otsuse kehtivust.⁵⁰ Eelnevast tulenevalt kaasneb aktsiaseltsi majandusaasta aruande kinnitamine üldjuhul korralise üldkoosolekuga, üheisikuaktsiaseltsi puhul ÄS § 305 lg 1 alusel või konsensuse puhul ÄS 305 lg 2 alusel ka kirjaliku otsusega.

⁴⁹ K. Saare jt., lk 390.

⁵⁰ *ibid.*, lk 390–393.

Korralise üldkoosoleku nõuetekohaseks kokkukutsumiseks tuleb aktsionäridele saata üldkoosoleku toimumise teade viisil, et teate kättesaamise ja üldkoosoleku toimumise vahele jääks kolm nädalat. Erinevalt osühingust võib aktsiaseltsi puhul, milles on üle 50 aktsionäri, teate saatmise asemel avaldada koosoleku toimumise teade vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes. Üldreegli ÄS § 294 lg 1 kohaselt tuleb teade saata aktsionäridele tähitud kirjaga aktsiaraamatusse kantud aadressile, siiski on teate edastamine lubatud ka lihtkirjana, faksiga või elektronpostiaadressile. Erinevalt osühingust loetakse elektriposti aadressile edastatud teade kätte toimetatuks siis, kui aktsionär on kinnituse kättesaamise kohustuse peale tagastanud omapoolse kinnituse. Kinnituse mitteandmisel ei saa õiguskirjanduse kohaselt aktsiaselts tugineda ka sellele, et ta on nõuetekohaselt üldkoosoleku toimumisest teatanud.⁵¹ Sarnaselt osühingule toob ka aktsiaseltsi üldkoosoleku toimumisest kõigile aktsionäridele mitteteatamine kaasa otsuse tühisuse ÄS § 296 lg 1 alusel, kuivõrd tegemist on üldkoosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega.

Aktsiaseltsi niinimetatud suurem formaliseeritus võrreldes osühinguga väljendub ka regulatsiooni detailsusastmes, mis üldkoosoleku teates peab sisalduma. Kui päevakorras on majandusaasta aruande kinnitamine, tuleb kokkukutsumise teates ÄS § 294 lg 4 p 8 järgi ära näidata muuhulgas ka koht, kus on võimalik tutvuda majandusaasta aruandega, vandeaudiitori aruandega ja kasumi jaotamise ettepanekuga ning nende dokumentidega tutvumise kord. Börsiaktsiaseltsidele kehtib lisaks kohustus tulenevalt ÄS §-st 294¹ avaldada oma veebilehel muuhulgas majandusaasta aruande dokumendid kolme nädala jooksul enne üldkoosoleku toimumist.⁵²

Majandusaasta aruande nõuetekohaseks kinnitamiseks tuleb vastavasisuline küsimus sarnaselt osühingule välja kuulutada ka päevakorra punktina. Iga päevakorra punkti kohta, sealhulgas majandusaasta aruande kinnitamise kohta, tuleb aktsiaseltsi üldkoosoleku kokkukutsujal koostada otsuse eelnõu ning teha see aktsionäridele enne üldkoosolekut kättesaadavaks. Lisaks peab eelnõu tulemusel vastuvõetud otsus kajastuma üldkoosoleku protokollis.⁵³ Üldkoosoleku otsuse eelnõude esitamise ja kättesaadavaks tegemine on reguleeritud ÄS §-ga 293¹. Tegemist on samamoodi üldkoosoleku kokkukutsumise nõuetega,

⁵¹ K. Saare jt., lk 395–399.

⁵² *ibid.*

⁵³ *ibid.*, lk 399–401.

mille olulisel rikkumisel võib tegemist olla niinimetatud protseduurivigadega, mis toovad kaasa üldkoosoleku otsuse tühisuse.

Lisaks üldkoosoleku kokkukutsumise korra järgimisele peab protseduurivigade vältimiseks järgima ka otsuse vastuvõtmise korda. Aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse vastuvõtmiseks ja majandusaasta aruande kinnitamiseks on nõutav sama kvooruminõue, mis osäühingulgi. Üldkoosoleku otsustusvõimelisuseks peab üldkoosolekul olema esindatud aktsionärid, kellel on üle poole aktsiatega esindatud häälest. Hääle andmine on aktsionäril võimalik üldreegli kohaselt koosolekul isiklikult või esindaja vahendusel. Aktsionär võib oma hääle anda ka elektrooniliselt või kirjaga juhul kui selline kord on aktsiaseltsi põhikirjaga lubatud. Sarnaselt osäühinguga toimub aktsiaseltsi üldkoosolekul enamike otsuste vastuvõtmine lihthäälteenamusega.⁵⁴ Sama kehtib ka majandusaasta aruande kinnitamise kohta otsuse vastuvõtmisel. Eelnevast tulenevalt tuleb aktsiaseltsi majandusaasta aruande nõuetekohaseks kinnitamiseks järgida ka seaduse ja põhikirjaga kehtestatud üldkoosoleku otsuse vastuvõtmise korda.

⁵⁴ K. Saare jt., lk 401–403.

2. Majandusaasta aruande vaidlustamine

2.1. Majandusaasta aruande vaidlustamise põhimõtted

Majandusaasta aruande vaidlustamiseks puudub Eesti õiguses eraldi reeglistik. Samuti on Eesti õiguskirjanduses ja kohtupraktikas äriühingu majandusaasta aruande vaidlustamise problemaatikat käsitletud pinnapealselt. Seejuures puudub üheselt väljakujunenud arusaam majandusaasta aruande vaidlustamise korrast, alustest ning tingimustest, millest tulenevalt saab osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsusega kinnitatud ja äriregistrile esitatud majandusaasta aruannet vaidlustada.

Riigikohus on majandusaasta aruande vaidlustamise temaatikat käsitlenud üksnes ühel korral, mille raames esitasid majandusaasta aruande kinnitamise otsusele vastu hääletanud ja sellele eriarvamuse esitanud aktsionärid kohtule nõude tuvastada aktsionäride üldkoosoleku otsuse, millega kinnitati majandusaasta aruanne, tühisus, või alternatiivselt tunnistada sama otsus kehtetuks. Riigikohus asus seisukohale, et aktsionäride üldkoosoleku otsust ja sellega kinnitatud majandusaasta aruannet ei ole võimalik vaadelda eraldi, sest üldkoosoleku otsusel, millega kinnitatakse aastaaruanne, saab sisu olla üksnes selle otsuse lahutamatuks osaks oleva aastaaruande kaudu. Vastavast Riigikohtu lahendist tulenevalt on võimalik kinnitatud ja äriregistrile esitatud majandusaasta aruannet vaidlustada aktsionäride üldkoosoleku otsuse, millega majandusaasta aruanne kinnitati, tühisuse tuvastamisega või kehtetuks tunnistamisega.⁵⁵

Kuna majandusaasta aruandele kohalduvad sisulised nõuded ning osanike otsuse või aktsionäride üldkoosoleku otsuse tühisuse tuvastamise ja kehtetuks tunnistamise kord on osäühingu ja aktsiaseltsi puhul analoogne, võivad viidatud Riigikohtu lahendist tulenevad põhimõtted olla analoogia korras ülekantavad ka osäühingu majandusaasta aruande vaidlustamisele. Siiski tuleb märkida, et antud lahendis ei nimetanud Riigikohus spetsiifiliselt, millistel alustel ja tingimustel on majandusaasta aruande vaidlustamine üldiselt võimalik.

⁵⁵ RKTko 3-2-1-82-15, p 11–12.

Erinevalt Eesti õigusest on Saksa õiguses kehtestatud erinormidega eraldi tingimused majandusaasta aruande vaidlustamisele *Aktiengesellschaft*-i puhul, mis on ekvivalentne ühing Eesti õiguses ette nähtud aktsiaseltsile. Sarnaselt eelnevalt viidatud Riigikohtu lahendile, on Saksa õiguse raames võimalik tunnistada aktsionäride üldkoosoleku otsus, millega kinnitati majandusaasta aruanne, kehtetuks või tuvastada majandusaasta aruande tühisus. Tühisuse tuvastamiseks on võimalik kohtule esitada *Aktiengesetz*⁵⁶-i (edaspidi ka AktG) §-i 249 alusel tühisuse tuvastamise nõue. Seejuures tulenevad AktG §-st 241 ja erinormina §-st 256 tingimused, millest lähtuvalt loetakse üldkoosoleku poolt kinnitatud majandusaasta aruanne tühiseks. Aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks on võimalik kohtule esitada AktG §-i 246 alusel kehtetuks tunnistamise nõue. Sarnaselt tühisuse tuvastamisele sätestab AktG § 243 ja erinormina § 257 tingimused, millest lähtuvalt tunnistatakse majandusaasta aruannet kinnitanud aktsionäride üldkoosoleku otsus kehtetuks.

Saksa õiguses, täpsemalt *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung*-is⁵⁷ (edaspidi ka GmbHG) puuduvad normid, mis reguleeriksid sealse *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*-i, mis on ekvivalentne ühing Eesti õiguses ette nähtud osäühingule, puudusega osanike otsuse õiguslikke tagajärgi. Saksa õiguskirjanduses ja kohtupraktikas on siiski üheselt konstateeritud osanike puudusega otsuse tühisuse tuvastamise ja kehtetuks tunnistamise võimalust lähtudes analoogia korras AktG-s kehtestatud otsuse kehtetuks tunnistamise ja tühisuse tuvastamise sätetest, niivõrd kui need on GmbH eripärasid arvestades ülekantavad.⁵⁸ Seega on majandusaasta aruande vaidlustamine Saksa õiguse raames võimalik sarnaselt AG-le ka GmbH puhul.

Osanike otsuse puhul, millega kinnitati majandusaasta aruanne, on Saksa õiguskirjanduse kohaselt võimalik tuvastada selle tühisus lähtudes AktG-s kehtestatud analoogsetest sätetest. Analoogia korras on kohaldatavad ka AktG §-s 256 sätestatud erinormid, mis näevad ette üksikasjalikumad tingimused, millest lähtuvalt tuleb majandusaasta aruande tühisus tuvastada. Seejuures tuleb aga arvestada teatavaid erisusi GmbH ja AG vahel, mistõttu ei ole võimalik vastavat regulatsiooni üks ühele üle kanda.⁵⁹ Ebaselge on aga, mis ulatuses on

⁵⁶ Aktiengesetz. – BGBl. I S. 1089; BGBl. I S. 2446.

⁵⁷ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. – Gliederungsnummer 4123-1; BGBl. I S. 2446.

⁵⁸ H. Fleischer, W. Goette. Münchener Kommentar zum GmbHG. 3. Auflage. Wertensbruch. München: C.H. Beck 2019, § 47 lisa /äärenr. 1–3.

⁵⁹ H. Fleischer, W. Goette., § 47 lisa /äärenr. 123.

GmbH puhul analoogia korras kohaldatavad AktG §-st 257 erinormist tulenevad tingimused, millest lähtuvalt tunnistatakse majandusaasta aruannet kinnitanud otsus kehtetuks. Eelkõige on Saksa õiguskirjanduses selgitatud, et AktG §-s 257 sätestatud majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise tingimused on analoogia korras kohaldatavad üksnes lünklikult ning lähtudes vaid selles sätestatud aluspõhimõttest.⁶⁰ Saksa õiguskirjanduses on asutud ka erinevale seisukohale, millest lähtuvalt ei ole AktG §-s 257 sätestatud majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise erinormid GmbH suhtes üleüldse kohaldatavad.⁶¹ Sellegipoolest on Saksa õiguses võimalik vaidlustada GmbH majandusaasta aruannet, tunnistades majandusaasta aruannet kinnitanud osanike otsus kehtetuks, lähtudes analoogia korras AktG-s kehtestatud üldnormidest, või tuvastades selle tühisus, lähtudes analoogia korras AktG-s sätestatud üldnormidest ja ka erinormidest.

Eesti ühinguõiguses ettenähtud õiguskaitsevahendid, mis sätestavad võimaluse osanike otsuse või aktsionäride üldkoosoleku otsuse tühisuse tuvastamiseks või kehtetuks tunnistamiseks, põhinevad Saksa ühinguõiguses ettenähtud ekvivalentsetel õiguskaitsevahenditel ning on seetõttu printsiiabis sarnased. Saksa õiguse normide tõlgendamine lubab tihtipeale leida lisatuge Eesti õigusteooria sisustamisel ja kohtupraktika väljakujundamisel. Kuna Saksa õigusest tulenevad majandusaasta aruande vaidlustamist reguleerivad normid üksnes täiendavad erinormidena otsuse kehtetuks tunnistamise ja tühisuse tuvastamise reeglistikku mitte ei sätesta eraldi kaitsemehhanismi, on magistritöö autori hinnangul võimalik sisustada ka Eesti õiguses äriühingu majandusaasta aruande temaatikat analoogias Saksa õigusest pärit põhimõtetega, seejuures lähtuda Saksa õiguses väljakujunenud põhimõtetest suuresti kui eeskujust, mis tuleks Eesti ühinguõiguse eripärasid arvestades õigusteooria sisustamisel aluseks võtta.

Kokkuvõtlikult on võimalik Eesti õiguses kehtivate ühinguõiguslike õiguskaitsevahendite raames vaidlustada äriühingu majandusaasta aruannet nõudega tuvastada aruannet kinnitava otsuse tühisus või tunnistada vastav otsus kehtetuks. Vastavat järeldust kinnitab ka Riigikohtu väljendatud seisukoht, millega jaatati võimalust kinnitatud ja äriregistrile esitatud majandusaasta aruannet vaidlustada tunnistades aktsionäride üldkoosoleku otsus kehtetuks, kui sellega kinnitati majandusaasta aruannet, mis oli koostatud vastuolus aruande koostamist

⁶⁰ *ibid.*, § 47 lisa /äärenr. 195.

⁶¹ M. Habersack jt. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. 4. Auflage. J. Koch. München: C.H. Beck 2016, § 257/äärenr. 16.

reguleerivate normidega.⁶² Kuna Eesti ühinguõiguses puuduvad erinevalt Saksa ühinguõigusest erinormid, mis näeksid ette tingimused äriühingu majandusaasta aruande tühistuse tuvastamiseks või kehtetuks tunnistamiseks, on käesoleva magistritöö raames analüüsitud ka võimalust kohaldada Saksa ühinguõiguses sätestatud erinormidest tulenevaid põhimõtteid analoogia korras. Samuti on analüüsitud küsimust, kas Eesti seadusandjal tuleks Saksa ühinguõigusest eeskuju võttes sarnased normid olemasoleva reeglistikku täiendamiseks seadusega kehtestada.

2.2. Majandusaasta aruande vaidlustamise kord

Majandusaasta aruande vaidlustamine on suunatud seda kinnitanud osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamisele. Olenevalt vaidlustamise aluseks olevatest asjaoludest on äriühingu otsused vaidlustatavad tühisuse tuvastamise või kehtetuks tunnistamise kaudu. Riigikohus on samuti selgitanud, et otsuse kui tehingu eksisteerimiseks on vajalik, et selles sisalduvad otsuse vastuvõtmiseks õigustatud isikute vastavasisulised tahteavaldused. Olukorras, kus otsusena esitatu ei sisalda nõutavas ulatuses otsuse vastuvõtmiseks õigustatud isikute tahteavaldusi, otsusest üldjuhul rääkida ei saa.⁶³ Seega eristatakse ka otsuse faktiliste puuduste korral olukorda, kus on tegemist mitteotsusega. Majandusaasta aruande vaidlustamisest saab aga rääkida olukorras, kus seda kinnitanud osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsus eksisteerib, kuid võib olla puuduste tõttu tühine või kehtetuks tunnistatav.

Otsuse tühisusele võib tugineda vastuväitega või esitades kohtule nõude. Otsuse kehtetuks tunnistamine saab seevastu aset leida üksnes kohtulahendi mõjul. Olenevalt nimetatud ühinguõiguslikest õiguskaitsevahenditest erineb ka hagi ese ehk nõue, mida hageja oma hagiavaldusega kohtule esitab. Eesti õigussüsteemis tehakse

⁶² RKTko 3-2-1-89-14, p 12.

⁶³ RKTko 3-2-1-55-14, p 21.

tsiviilkohtumenetluses vahet tuvastushagil, kujundushagil ja sooritushagil. Vastavat eristust tuntakse ka Saksa tsiviilkohtumenetluses.⁶⁴

Nõudega tuvastada majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisus, esitab hageja kohtule tuvastushagi tsiviilkohtumenetluse seadustiku⁶⁵ (edaspidi ka TsMS) § 368 lg 1 mõistes. Erinevalt sooritushagist ja kujundushagist on tuvastushagi mõiste määratletud seega seadusega. Tuvastushagi suhtes sätestab TsMS § 368 lg 1, et hageja võib esitada hagi õigussuhte olemasolu või puudumise tuvastamiseks, kui tal on sellise tuvastamise vastu õiguslik huvi ehk niinimetatud tuvastushuvi. Kui tuvastushuvi menetluse kestel ära langeb, tuleb kohtul omaalgatuslikult jätta hagi läbi vaatamata, kuivõrd asja menetlemise eeldused ei ole enam täidetud.⁶⁶ Lisaks ei ole tuvastushagi alusel tehtud lahend sundtäidetav,⁶⁷ vaid selle tagajärjeks on kohtu poolt õigussuhte osas faktiliste asjaolude tuvastamine. Majandusaasta aruande kinnitanud otsuse tühisuse tuvastamise nõudega tuvastataksegi ettenähtud eelduste olemasolul otsuse tühisus kui faktiline asjaolu. Sooritushagi on oma olemuselt kohustamishagi. Selle tagajärjeks on kohtu poolt isiku kohustamine midagi tegema. Sooritushagi esemeks on eelkõige kahju hüvitamise nõuded või nõuded kohustada isikut teatud sisuga tahteavaldust tegema. Pidades silmas lepinguvabadust, on nõuete konkreetset liigid sisu osas praktiliselt piiramatud. Siiski on lubamatu selline sooritushagi, mille õiguslik tagajärg on kohaldatavale õigusele tundmatu.⁶⁸ Kuna majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse tuvastamine või kehtetuks tunnistamine ei nõua vastavasisulise tahteavalduse tegemist äriühingu poolt, ei ole majandusaasta aruande vaidlustamiseks soovitud eesmärki võimalik saavutada sooritushagi raames. Küll aga võib sooritushagi olla asjakohane, kui soovitatav eesmärk on majandusaasta aruande vaidlustamise tagajärjel äriühingu vastu nõude esitamine õige majandusaasta aruande kinnitamiseks.

⁶⁴ T. Rauscher, W. Krüger. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen. 5. Auflage. Becker-Eberhard. München: C.H. Beck 2016, § 253 eelmärkused/äärenr. 20; I. Saenger. Zivilprozessordnung: ZPO. Familienverfahren, Gerichtsverfassung, Europäisches Verfahrensrecht. Handkommentar. 8. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlag 2019, § 253–494a eelmärkused/äärenr. 4–6.

⁶⁵ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I 2005, 26, 197; RT I, 19.03.2019, 22.

⁶⁶ V. Kõve jt. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017, § 368/p 3.1.3.1.

⁶⁷ A. Filjajev. Tuvastushagide tagamine. – Juridica V/2003, lk 320.

⁶⁸ T. Rauscher, W. Krüger, § 253 eelmärkused / äärenr. 23.

Osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamine toimub seevastu kohtule kujundushagi esitamisega. Saksa õigusteooria järgi on kujundushagi esitamine lubatud üksnes vastava alusnormi olemasolul.⁶⁹ Selleks on saksa õiguses AktG § 246, Eesti õiguses aga ÄS § 178 lg 1 või ÄS § 302 lg 1, samuti TsÜS § 38 lg 1. Kui tuvastushagi on sellist tüüpi hagi, mille eesmärk on õigussuhte olemasolu või selle puudumise tuvastamine, kui hagi esitajal on sellise tuvastamise vastu õiguslik huvi, siis kujundushagi on sellist tüüpi hagi, mille eesmärk on kohtulahendiga õigussuhte ümberkujundamine. Kujundushagi esitamisel esineb pooltevahelise õigussuhte osas õiguskaitsevahendi kasutamiseks alati õiguslik huvi, sest kujundushagi raames taotletavat tagajärge on võimalik saavutada üksnes kohtu kaudu.⁷⁰ Seega kujundab kohus lahendi andmisega ümber eraõigusliku õigussuhte ja tunnistab ettenähtud eelduste olemasolul majandusaasta aruande kinnitamise otsuse kehtetuks. Eelnevast tulenevalt on majandusaasta aruande vaidlustamine võimalik esitades kohtule tuvastushagi, millega taotletakse osanike otsuse või aktsionäride üldkoosoleku otsuse, millega kinnitati majandusaasta aruanne, tühisuse tuvastamist või alternatiivselt esitades kohtule kujundushagi tunnistada vastav üldkoosoleku otsus kehtetuks.

2.3. Majandusaasta aruande vaidlustamiseks õigustatud isikute ring

2.3.1. Õigustatud isikud äriühingu otsuse tühisuse tuvastamiseks

Ühingu otsuse tühisuse tuvastushuvi on isikul, kelle õigused, kohustused või vastutus võivad tuvastatud asjaolust sõltuda ehk kui esineb poolte seos vaidlusaluse õigussuhtega. Osaniku või aktsionäri tuvastushuvi tuleneb otseselt tema liikmesussuhtest ühinguga. Seejuures otsuse tühisusele võivad tugineda eeskätt need, kellel on õigus nõuda otsuse kehtetuks tunnistamist. Õiguskirjanduses on täiendavalt asutud seisukohale, et otsuse tühisuse tuvastamist on õigus nõuda siiski laiemal isikute ringil kui kehtetuks tunnistamist, mistõttu tuleb näiteks jaatada osaniku või aktsionäri võimalust tugineda otsuse tühisusele ilma, et eelnevalt oleks protokollitud tema vastuväide või ka juhul kui ta on eelnevalt otsuse poolt hääletanud.⁷¹

⁶⁹ T. Rauscher, W. Krüger, § 253 eelmärkused/äärenr. 28.

⁷⁰ *ibid.* § 253 eelmärkused / äärenr. 31; I. Saenger, § 253–494a eelmärkused/äärenr. 4–6.

⁷¹ K. Saare jt., lk 406.

Riigikohus on täiendavalt selgitanud, et aktsionäril on otsuse tühisuse tuvastamise suhtes tuvastushuvi ka juhul, kui tegu on võlausaldajate kaitseks või avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätte rikkumisega, sest võlausaldajate või avalike huvide kahjustamine on üldjuhul seotud aktsiaseltsi kui terviku kahjustamise võimalusega, mistõttu on aktsionäri investeeringuga seotud huvi ühingu normaalse toimimise vastu üldjuhul piisav tema tuvastushuvi jaatamiseks.⁷² Vastav põhimõte on üheselt ülekantav ka osanike tuvastushuvi kindlaks tegemiseks. Kuna majandusaasta aruande, täpsemalt raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivad normid on muu hulgas võlausaldajate kaitseks kehtestatud normid, tuleb asuda seisukohale, et õigus vaidlustada äriühingu majandusaasta aruanne on igal selle ühingu aktsionäril või osanikul esitades kohtule tuvastushagi äriühingu otsuse, millega kinnitati äriühingu majandusaasta aruanne, tühisuse tuvastamiseks.

Samuti tuleb aktsionäride või osanike tuvastushuvi jaatada ainuüksi asjaolu tõttu, et majandusaasta koostamist reguleerivad sätted on käsitletavad kui osanike või aktsionäride kaitseks kehtestatud normid. Nimelt tuleneb vastavatest normidest osanike või aktsionäride õigus saada majandusaasta aruandest tõepärast ja selget teavet äriühingu majandustulemuste ja finantsseisu kohta ning kuidas nende tehtud investeeringuid on juhitud.

Õigus esitada otsuse tühisuse tuvastamise nõue on ka äriühingu juhatuse ja nõukogu liikmetel, kui otsusest sõltuvad nende õigused, kohustused või vastutus. Kohustus koostada majandusaasta aruanne on üheselt äriühingu juhatuse kohustus. Samuti on nõukogul kohustus koostada majandusaasta aruandele oma aruanne. Juhul, kui majandusaasta aruandes on kajastatud ebaõige informatsioon võib nii äriühingu juhatuse liige või nõukogu liige vastutada võlausaldajale tekitatud kahju eest deliktiõiguse alusel seadusest tuleneva kaitsenormi rikkumise tõttu. Samuti võib juhatuse liige või nõukogu liige vastutada nii äriühingu kui ka võlausaldaja ees vastavalt ÄS § 187 lg 2 või lg 4, ÄS § 315 lg 2 või lg 4 ja ÄS § 327 lg 2 või lg 4 alusel. Kuivõrd juhatuse ja nõukogu liikme kohustuste hulka kuulub ka majandusaasta aruande koostamisega seonduvad kohustused ning ebaõigest majandusaasta aruandest võib tuleneda juhatuse liikme või nõukogu liikme vastutus, tuleb igal juhul ka juhatuse ja nõukogu liikmete puhul jaatada tuvastushuvi esinemist.

⁷² RKTko 3-2-1-82-15, p 13.

Kolmandate ehk ühinguväliste isikute, sealhulgas äriühingu võlausaldajate õigus tugineda äriühingu otsuse tühisusele on Eesti õiguskirjanduse järgi piiratud, kuna otsuse tühisuse tuvastamise nõue on eelkõige ühinguõiguslik õiguskaitsevahend. Seega tuleb kolmandate isikute tuvastushuvi igal üksikjuhul hinnata tsiviilkohtumenetluse üldiste reeglite järgi.⁷³ Tuvastushuvi võib esineda isikul, kellel on vaidlusaluse õigussuhte seisukohast tekkinud ebaselge ning tema õiguslikku positsiooni ohustav olukord, mis toob kaasa vajaduse saada asjas selgust.⁷⁴ Ühinguväliste isiku tuvastushuvi on olemas eelkõige, kui otsuse tühisusest sõltub tema nõue ühingu või mõne tema organi liikme vastu.⁷⁵

Näiteks võib äriühingu võlausaldaja soovida tuvastada majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisus võlausaldaja kaitseks kehtestatud normi rikkumise tõttu, et esitada eelnevast lähtuv kahju hüvitamise nõue. Siiski on sellise tuvastushagi esitamine õiguskaitsevahendi sobivuse osas problemaatiline, kuivõrd äriühingu otsuse tühisus ise ei ole vajalik eeldus kahjunõude rahuldamiseks, vaid selleks võib olla üksnes võlausaldaja kaitsenormi rikkumine. Võimaliku võlausaldaja kaitseks kehtestatud normi rikkumise saab kohus tuvastada sooritushagi raames, millega nõutakse kahjuhüvitise väljamõistmist. Sellegipoolest ei ole Riigikohtu seisukoha järgi üksnes võimalus esitada sooritushagi tuvastushuvi puudumise eelduseks.⁷⁶ Kui äriühingu majandusaasta aruandes kajastatud teave on aga ebakorrekne ja majandusaasta aruande koostamist reguleeriva normi rikkumise tagajärjel on võlausaldajale tekitatud kahju, ei ole tuvastushagiga kahju hüvitamist kui soovitud eesmärki võimalik saavutada. Eelnevast tulenevalt ei saa magistritöö autori hinnangul väita, et äriühingu võlausaldajal võiks olla tuvastushuvi otsuse tühisuse tuvastamise suhtes üksnes kahjunõude esitamise eesmärgil.

Tuvastushuvi olemasoluks on vajalik võlausaldaja ja äriühingu vaheline seos vaidlusaluse õigussuhtega ehk seos majandusaasta aruande kinnitamise otsuse kui tehinguga äriühingu ja osanike või aktsionäride vahel. Vastav seos on kolmandal ühinguvälisel isikul, kui tehing tekitab, lõpetab või muudab kolmanda isiku õigusi või kohustusi.⁷⁷ Kuna üldjuhul ei tekita, lõpeta ega muuda majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtivus võlausaldaja kui

⁷³ K. Saare jt., lk 213.

⁷⁴ V. Kõve jt., § 368/p 3.1.3.2.

⁷⁵ P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj., § 38/p 3.2.1.

⁷⁶ RKTko 3-2-1-97-13, p 10.

⁷⁷ V. Kõve jt. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Komm vlj., § 368/p 3.1.3.5.

kolmanda isiku õigusi ega kohustusi, ei saa võlausaldajal olla selle kehtivuse osas õiguslik huvi. Eelnevale tuginedes võiks erandlikult jaatada äriühingu võlausaldaja tuvastushuvi üksnes juhul, kui majandusaasta aruande kehtivusest sõltuks võlausaldaja ja äriühingu vaheline õigussuhe.

Saksa õiguskirjanduses on siiski asutud seisukohale, et AG majandusaasta aruanne täidab ka üldiseid avalikke huvisid, mistõttu õigus esitada tuvastushagi selle tühisuse osas võib olla ka ühinguvälistel isikutel.⁷⁸ Magistritöö autori hinnangul tuleks vastavasisulise seisukohaga nõustuda ka Eesti õiguses aktsiaseltsi kontekstis, kuna majandusaasta aruandes kajastatud informatsioon on indikatsiooniks äriühingu majandustulemuste ja finantsseisundi kohta ka isikutele, kes ei ole äriühinguga kuidagi seotud, kuid võivad osutada potentsiaalseteks võlausaldajateks, osanikeks või aktsionärideks või juhtorgani liikmeteks. Lisaks sellele on aktsiaseltsi puhul tegemist eelkõige avatud kapitaliühinguga, mille osalus jaguneb enamasti paljude aktsionäride vahel ja mis võimaldab muuta ühingu aktsiad väärtpaberiturul kaubeldavaks.⁷⁹ Seega täidab majandusaasta aruanne ka eesmärgi anda tõepärast teavet ka avalikkusele.

Siiski ei ole vastav eesmärk absoluutne, mistõttu ühinguvälise isiku tuvastushuvi ei peaks jaatama alati. Eelkõige on ühinguvälise isiku tuvastushuvi jaatamiseks vajalik tema tihedam seotus suhtes ühinguga ja ühingu majandusaasta aruandega. Ühinguvälise isiku tuvastushuvi võiks Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukoha järgi esineda näiteks juhul, kui võlakirjaomanikul on õigus saada kasumiga seotud väljamakseid.⁸⁰ Eelnevast tulenevalt tuleks aktsiaseltsi puhul jaatada tuvastushagi esitamise õigust majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühistuse tuvastamise osas nii aktsionäridel, juhtorgani liikmetel kui ka teatavate mööndustega kolmandatel ühinguvälistel isikutel.

Erinevalt aktsiaseltsist on osäühing kujundatud õiguslikuks vormiks väikese ja suletud kapitaliühingu jaoks. Ka osäühingu majandusaasta aruanne täidab seega märksa marginaalsemalt avalikke huvisid kui aktsiaseltsi majandusaasta aruanne. Sellest tulenevalt ei saa magistritöö autori hinnangul asuda seisukohale, et tuvastushagi esitamise õigus oleks igäihel. Tulenevalt osäühingu suletud iseloomust tuleks hinnata kolmanda isiku tuvastushuvi

⁷⁸ M. Habersack jt., § 256/äärenr. 2.

⁷⁹ RKTko 3-2-1-141-14, p 38.

⁸⁰ W. Hölters. Aktiengesetz. Kommentar. 3. Auflage. Waclawik. München: C.H. Beck 2017, § 256/äärenr. 38–39.

ja jaatada selle olemasolu üksnes juhul, kui majandusaasta aruande kehtivusest sõltub kolmanda isiku ehk näiteks võlausaldaja ja äriühingu vaheline õigussuhe. Osäühingu juhtorgani liikmetel ja osanikel tuleb jaatada tuvastushuvi olemasolu majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühistuse tuvastamise osas ja seega ka õigust esitada tuvastushagi igal juhul.

2.3.2. Õigustatud isikud äriühingu otsuse kehtetuks tunnistamiseks

Erinevalt otsuse tühisusele tuginemisest on otsuse kehtetuks tunnistamine võimalik üksnes kohtulahendi mõjul. Otsuse kehtetuks tunnistamine toimub kohtule kujundushagi esitamisega. Seejuures on otsuse kehtetuks tunnistamise nõude kui ühinguõigusliku õiguskaitsevahendi esitamise õigus vaid seadusega piiratud ringil isikutel, kelleks on ühinguga sisesuhtes olevad isikud.

Osanike otsuse kehtetuks tunnistamise õigust omavate isikute ring on sätestatud ÄS §-s 178 lg 3 ning aktsionäride üldkoosoleku otsuse puhul ÄS §-s 302 lg 3. Otsuse kehtetuks tunnistamist saab nõuda juhatus või nõukogu organina, samuti juhatuse või nõukogu iga liige, kui otsuse täitmisega pandaks toime kuritegu või väärtegu või sellega ilmselt kaasneks kahju hüvitamise kohustus. Ühtlasi on otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamise õigus osanikul, kes ei osalenud otsuse tegemisel või aktsionäril, kes ei osalenud üldkoosolekul. Osanik, kes otsuse tegemisel osales või aktsionär, kes üldkoosolekul osales, võib otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda üksnes juhul, kui ta on lasknud protokollida üldkoosolekul oma vastuväite otsusele, välja arvatud elektroonilisel hääletamisel koosolekul osalenud osanik või aktsionär. Eelnevalt tulenevalt on osanikul või aktsionäril majandusaasta aruande kinnitamise otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamise õigus üksnes juhul, kui nad ei ole jätnud kasutamata võimalust otsuse tegemisel sellele vastu vaielda.⁸¹

Tulenevalt ÄS §-st 178 lg 1 või ÄS §-st 302 lg 1 on otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtjaks kolm kuud alates otsuse vastuvõtmisest. Lühikese aegumistähtaja eesmärgiks on äriühingu huvide eelistamine ja käibekindluse tagamine.⁸² Samas on Riigikohus asunud seisukohale, et olukorras kus hageja on alguses esitanud otsuse

⁸¹ K. Saare jt., lk 214; *ibid.* lk 406.

⁸² *ibid.*, lk 215.

puudumise või tühisuse tuvastamise nõude ja soovib hiljem samadele rikkumistele tuginedes esitada ka otsuse kehtetuks tunnistamise nõude, tuleb tema haginõuet käsitada ühtse, puudustega otsusest vabanemisele suunatud nõudena ja selliselt ka menetleda.⁸³ Seega ei välista otsuse kehtetuks tunnistamise nõude aegumistähtaja raames esitatud tühisuse tuvastamise nõue hilisemat otsuse kehtetuks tunnistamise nõude esitamist.

2.4. Majandusaasta aruande vaidlustamise alused

2.4.1. Majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse tuvastamise alused

2.4.1.1. Üldpõhimõtted

Majandusaasta aruande edukaks vaidlustamiseks on eelkõige määrav vaidlustamise aluste esinemine ehk täidetud peavad olema tingimused, millest tulenevalt tunnistatakse majandusaasta aruannet kinnitanud äriühingu otsus kehtetuks või tuvastatakse selle tühisus. Majandusaasta aruannet kinnitanud osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamine selle tühisuse tuvastamise kaudu on võimalik samasugustel üldalustel nagu muudegi äriühingu otsuste tühisuse tuvastamise puhul. Äriühingu otsuse tühisuse toovad kaasa raskemad sisu- ja protseduurivead. Samuti tuleb arvestada, et äärmiselt raskete protseduuri- või sisuvigade esinemine otsuse tegemisel võib koguni tähendada, et tegemist on mitteotsusega. Seejuures on õiguskirjanduses asutud seisukohale, et ühingu otsusele ei ole kohaldatavad TsÜS-is sätestatud üldised tehingu tühisuse alused.⁸⁴

Tühisel ühingu otsusel ei ole siiski algusest peale õiguslikke tagajärgi, mistõttu on tühisuse tuvastamisel ka majandusaasta aruannet kinnitanud otsus kehtetu algusest peale. Eelnevalt tulenevalt ei ole majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse tuvastamisel tagajärjeks üksnes otsuse tühisus iseseisvalt või asjaolu, et ühingul tuleb kinnitada uus majandusaasta aruanne. Ka kõik tühise majandusaasta aruande alusel tehtud väljamaksed ühingu kasumist on tagajärjena tehtud õigusliku aluseta ning on seetõttu tagasinõutavad. Kuigi Saksa õigusteoorias on asutud seisukohale, et sellised õigusliku aluseta tehtud väljamaksed on

⁸³ RKTko 3-2-1-55-14, p 31.

⁸⁴ K. Saare jt., lk 205.

tagasinõutavad alusetu rikastumise sätete järgi,⁸⁵ on Eesti õiguses ette nähtud spetsiaalsed ühinguõiguslikud nõudealused ÄS § 158 lg 1 ja § 280 lg 1 näol, millest tulenevalt peab vastavalt osanik või aktsionär õigusliku aluseta saadud väljamakse tagastama.

Sisuvead, mis tingivad otsuse tühisuse, on ÄS §-i 177¹ lg 1 või ÄS §-i 301¹ lg 1 p 1 ja 2 alusel võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätete rikkumine või otsuse mittevastamine headele kommetele. Ühinguõiguses võivad headele kommetele mittevastavad otsused seonduda peamiselt otsuse sisuga ning seisneda rikkumises, mille eesmärgiks on enamuse kuritarvitused vähemuse arvelt.⁸⁶ Võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse rikkumine võib majandusaasta aruande tühisuse hindamise seisukohalt seonduda eelkõige majandusaasta aruande sisuga ning avalduda raamatupidamisseadusest tulenevate nõuete rikkumises.

Protseduurivead, mis toovad kaasa majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse, on sätestatud ÄS §-i 177¹ lg 1 või ÄS §-ga 301¹ lg 1 p 4. Niinimetatud protseduurivead hõlmavad peamiselt koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra rikkumist, mille tõttu on osanikul või aktsionäril näiteks takistatud kaalutletud otsuse tegemine ja hääletamisõiguse teostamine. Lisaks sätestab ÄS §-ga 301¹ lg 1 p 3, et aktsionäride üldkoosoleku otsus on tühine, kui otsuse teinud üldkoosoleku protokoll ei ole seaduses ettenähtud juhul notariaalselt tõestatud. Oma olemuselt on nimetatud tühisuse aluste näol tegemist TsÜS § 38 lg 2 suhtes erinormidega.⁸⁷ Nimelt tuleneb TsÜS §-st 38 lg 2, et juriidilise isiku organi otsus, mille vastuvõtmisel muuhulgas rikuti oluliselt selleks ettenähtud korda, on tühine.

Kuna majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tagajärjel esitab juhatus kinnitatud majandusaasta aruande äriregistrile, tehakse otsuse alusel ka kanne äriregistrisse. Eelnevalt tulenevalt tuleb otsuse tühisusele tuginemisel arvesse võtta ka ÄS §-st 177¹ lg 3 või ÄS §-st 301¹ lg 4 tulenevat otsuse tühisusele tuginemise tähtaega. Nimelt on seadusega ette nähtud, et olukorras, kus otsuse alusel on tehtud kanne äriregistrisse, ei saa otsuse tühisusele tugineda, kui kande tegemisest on möödunud kaks aastat. Kui märgitud tähtaja jooksul ei ole ükski huvitatud isik taotlenud kohtult otsuse tühisuse tuvastamist, võivad nad kaotada hilisemalt nii õiguse taotleda otsuse tühisuse tuvastamist kui ka võimaluse otsuse tühisusele

⁸⁵ M. Alber jt. Beck'sches Steuer- und Bilanzrechtslexikon. Wichtigkeit des Jahresabschlusses. Edition 46. T. Haug. München: C.H. Beck 2019, äärenr. 4.

⁸⁶ K. Saare jt., lk 207.

⁸⁷ *ibid.*, lk 208.

vastuväitega tugineda.⁸⁸ Seega võib ka puudustega kinnitatud majandusaasta aruanne saavutada olenemata tühisuse aluste esinemisest õigusliku siduvuse.

Erinevalt Eesti õigusest on Saksa õiguses majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse tuvastamise alused reguleeritud lisaks otsuse tühisuse tuvastamise üldnormile AktG § 241 ka erinormi tasandil AktG §-ga 256. Kuigi AktG § 256 sätestab tingimused, millest tulenevalt on äriühingu majandusaasta aruanne tühine, tuleb selle kohtu kaudu vaidlustamiseks esitada AktG § 256 lg 7 alusel, sarnaselt Eesti õigusele, majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse suhtes tühisuse tuvastamise nõue. Nõue esitatakse sel juhul ühingu vastu. Samas on majandusaasta aruande tühisusele võimalik tugineda ka vastuväitega.⁸⁹ Saksa õiguses ettenähtud alused, mis võivad tuua kaasa majandusaasta aruande tühisuse, seonduvad kokkuvõtvalt puudustega majandusaasta aruande sisus ning sellele kohaldatavas kontrollstandardis või kinnitamise korras.⁹⁰ Eelnevast tulenevalt võib ka Saksa õiguses sätestatud majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise aluseid eristada kui sisuvigasid ja protseduurivigasid.

2.4.1.2. Protseduurivead

Majandusaasta aruande kinnitamise otsuse nõuetekohaseks vastuvõtmiseks tuleb järgida nii seaduse kui ka ühingu põhikirjaga kehtestatud koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korda. Vastasel juhul võib, kui on tegemist osanike koosoleku või aktsiaseltsi üldkoosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, osunduda majandusaasta aruande kinnitamise otsus tulenevalt ÄS §-st 177¹ lg 1 või ÄS §-st 301¹ lg 1 p 4 protseduurivigade tõttu tühiseks. Otsuse tühisus peab kaasnema eelkõige sellise olukorraga, kus koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisega on tekitatud infosulg, takistatud osanike koosolekuks ettevalmistamist või nende võimalust koosolekul kohal viibida.⁹¹ Sama kehtib ka aktsiaseltsi

⁸⁸ P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj., § 38/p 3.2.2.

⁸⁹ G. Spindler, E. Stilz. Kommentar zum Aktiengesetz. 4. Auflage. Rölike. München: C.H. Beck 2019, § 256/äärenr. 80; U. Hüffer, J. Koch. Aktiengesetz: AktG. 13. Auflage. Koch. München: C.H. Beck 2018, § 256/äärenr. 31; M. Henssler, L. Strohn. Gesellschaftsrecht. 4. Auflage. München: C.H. Beck 2019, § 256/äärenr. 29–31.

⁹⁰ M. Alber jt., äärenr 2.

⁹¹ K. Saare jt., lk 208.

üldkoosoleku kokkukutsumise korra rikkumisel, kuna vastavasisuline regulatsioon kaitseb sarnaselt osanikele ka aktsionäride õigust osaleda koosolekul informeeritult.

Osaühingu puhul eristatakse koosoleku kokkukutsumise korra olulisest rikkumisest ka otsuse tegemise korra olulist rikkumist olukorras, kus otsus võetakse vastu koosolekut kokkukutsumata. Nimetatud tühisuse tuvastamise alus tuleb samuti ÄS §-st 177¹ lg 1 nagu ka osaühingu koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumise puhul. Otsuse tegemise korra oluliseks rikkumiseks võivad olla eelkõige olukorrad, kus otsus võetakse vastu koosolekut kokkukutsumata, kuid näiteks juhatus jätab eelnõu osanikele saatmata, vastamistähtaeg on jäetud määramata või hääletusele pandud küsimus on esitatud ebaselgelt.⁹²

Nõuetekohane koosoleku kokkukutsumine ja otsuse tegemine tagab osanikele või aktsionäridele õiguse teada koosoleku toimumisest ja sellel informeeritult osaleda. Niinimetatud osalemisõiguse sisuks on muuhulgas õigus saada teavet kavandatavatest otsustest, nende vastuvõtmisel osaleda ja hääletada.⁹³ Vastavasisulist põhimõtet on rõhutanud ka Riigikohus nentides, et koosoleku kokkukutsumise reeglid on seaduses sätestatud eesmärgiga kindlustada osanikele võimalus olla teadlik koosoleku toimumise ajast ja kohast ning arutamisele tulevatest küsimustest. Järelikult võimaldavad kokkukutsumise reeglid koosolekuks ette valmistada ning seal informeeritult hääletada.⁹⁴ Seega kindlustavad koosoleku kokkukutsumise ja otsuse tegemise korra nõuded ka võimaluse osanikel või aktsionäridel teadlikult hääletada majandusaasta aruande kinnitamise kohta otsuse tegemisel. Omakorda tagab majandusaasta aruande kinnitamise kohta informeeritud otsuse tegemine ka võimalike majandusaasta aruande sisuvigade vältimist.

Seejuures on koosoleku kokkukutsumise korra ja otsuse tegemise korra olulise rikkumise näol tegemist määratlemata õigumõistetega, mille üksikasjalik sisustamine ja täpsustamine on võimalik kohtupraktika kaudu. Täiendavalt kuna koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine on otsuse tühisuse alus, millele kohtuvaidlustes kõige sagedamini tuginetakse,⁹⁵ on ka majandusaasta aruande kinnitamise otsuse tühisuse tuvastamise seisukohalt asjakohane analüüsida erinevaid koosoleku kokkukutsumise korruga seonduvaid protseduurivigasid just

⁹² K. Saare jt., lk 209.

⁹³ *ibid.*, lk 186.

⁹⁴ RKTko 3-2-1-10-17, p 13.

⁹⁵ K. Saare jt., lk 208.

kohtupraktika kontekstis. Sarnaselt annab kohtupraktika ka üksikasjaliku ülevaate protseduurivigadest, mis võivad avalduda otsuse tegemise korra olulise rikkumisena.

Oluliseks koosoleku kokkukutsumise korra rikkumiseks võib eelkõige pidada olukordi, kus koosoleku toimumisest ei ole nõuetekohaselt teatatud. Koosoleku toimumise kohta teate saatmata jätmine või selle hilisem saatmine seaduse või põhikirjaga ettenähtud tähtajast on sellised protseduurivead, millest tulenevalt tuleb tuvastada otsuse tühisus alati.⁹⁶ Samas on Riigikohus selgitanud, et koosoleku teate kohaletoometamise riski kannab ÄS § 172 lg 1 järgi osanik. Koosoleku kokkukutsumise teade tuleb saata osanike nimekirja kantud aadressile viisil, et see jõuaks tavalise edastamise korral tähtaegselt osanikuni. Seejuures on osaniku kohustus tagada osanike nimekirja kantud andmete, sealhulgas aadressi õigsus, millelt ta saadetud teate ka kätte saab. Koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisena ei saa seega käsitleda olukorda, kus osanik ei saa osanike nimekirja kantud aadressile saadetud teadet eemalviibimise või teate kaotsimineku tõttu kätte.⁹⁷ ÄS §-ga 172 lg 1 analoogse regulatsiooni näeb aktsiaseltsi puhul ette ÄS § 294 lg 1, millest tulenevalt kannab sarnaselt osanikule ka aktsionär koosoleku kokkukutsumise teate kohaletoometamise riski tulenevalt sellest, kas aktsiaraamatusse on kantud aadress, millelt ta saadetud teate ka kätte saab. Kui aga teade saadetakse osanike nimekirjas või aktsiaraamatus märgitud aadressile rikkudes etteteatamistähtaega või saadetakse hoopiski valele aadressile, on tegemist sellise protseduuriveaga, mis tooks kaasa majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse.

Lisaks koosoleku teate kohaletoometamise nõuete järgimisele tuleb teade esitada ka sisu seisukohast korrektselt. Siiski ei avaldu igasugune sisuline viga koosoleku teates automaatselt sellise protseduuriveana, mille esinemisel on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega. Koosoleku teade peab sisaldama eeskätt seaduses sätestatud olulisi andmeid ning andma osanikele või aktsionäridele piisavalt teavet, et nad saaksid informeeritult oma koosolekust osalemisõigust ja hääleõigust teostada. Seega tuleb koosoleku teate sisu hindamisel kaaluda, kas teade sisaldas selgel ning arusaadaval viisil vajalikke andmeid nagu koosoleku päevakord, selle toimumise aeg ning koht. Vastasel korral on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, mis toob kaasa koosolekul vastuvõetud otsuse tühisuse.⁹⁸ Eelnevat silmas pidades on Riigikohus rõhutanud, et

⁹⁶ K. Saare jt., lk 208.

⁹⁷ RKTko 2-16-17508/52, p 13.

⁹⁸ K. Saare jt., lk 208.

koosoleku teates peab olema selgel viisil näidatud ära kõik koosolekul arutamisele tulevad küsimused.⁹⁹ Seega juhul kui koosoleku teates esitatud päevakorrast ei nähtu üheselt mõistetavalt, et koosolek korraldatakse majandusaasta aruande kinnitamiseks, on tegemist sellise protseduuriveaga, mis toob kaasa majandusaasta aruannet kinnitanud osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse tühisuse.

Aktsiaseltsi puhul, kui aktsionäridele ei ole enne koosolekut tehtud kättesaadavaks juhatuse koostatud eelnõu üldkoosoleku otsuse kohta ehk majandusaasta aruande kinnitamise kohta, on tegemist koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, mis toob kaasa ÄS § 301¹ lg 1 p 4 järgi otsuse tühisuse. Aktsionäride, nõukogu või audiitori koostatud eelnõude kättesaadavaks mittetegemine enne üldkoosoleku toimumist ei ole aga koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine ja seetõttu ei too kaasa otsuse tühisust. Sama kehtib ka osäühingu puhul tulenevalt ÄS §-st 171² lg 6.

Eelnevat silmas pidades ei too siiski koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine kaasa pöördumatut otsuse tühisust. Nimelt tuleneb osäühingu puhul ÄS §-st 172¹ lg 1 või aktsiaseltsi puhul ÄS §-st 296 lg 1 kaks võimalust lugemaks koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine kõrvaldatuks. Seejuures on Riigikohus selgitanud, et koosoleku kokkukutsumise korra rikkumine loetakse kõrvaldatuks esiteks kui vaatamata rikkumisele nõustutakse koosolekut pidama, teiseks kui pärast koosoleku toimumist vastuvõetud otsused tagantjärele sisuliselt heaks kiidetakse. Koosoleku kokkukutsumise korra olulisel rikkumisel, näiteks kui on rikutud koosolekust etteteatamise tähtaega või otsuste eelnõude kättesaadavaks tegemise nõudeid, on rikkumine kõrvaldatav üksnes kõigi osanike osavõtuga koosolekust.¹⁰⁰ Seega on võimalik majandusaasta aruanne kehtivalt kinnitada ka selliste protseduurivigade esinemisel, mida käsitletakse kui olulisi koosoleku kokkukutsumise korra rikkumisi.

Osanike otsuste vastuvõtmisel koosolekut kokkukutsumata võivad aga esineda protseduurivead, mis avalduvad otsuse tegemise korra oluliste rikkumistena. Koosolekuta on osanikel võimalik otsus vastu võtta kirjaliku hääletamisega järgides ÄS §-is 173 lg-tes 2–4² kehtestatud protseduurireegleid või konsensuslikult muid formaalsusi järgimata ÄS §-ga 173 lg-tes 6 ja 7 kehtestatud korras. Riigikohus on seejuures selgitanud, et otsuse vastuvõtmisel

⁹⁹ RKTko 3-2-1-22-08, p 13.

¹⁰⁰ RKTko 3-2-1-44-17, p 15–17.

kirjaliku hääletamisega on eelnevalt nimetatud sätete rikkumisel tegemist otsuse tegemise korra olulise rikkumisega. Sellegipoolest kui otsuse eelnõu on erinevalt seaduses sätestatud, kuid siiski muul tuvastataval viisil toimetatud kõigi osanikeni, ei ole tegemist olulise rikkumisega.¹⁰¹ Eelnevast tulenevalt tuleb ka majandusaasta aruande kinnitamiseks koosolekut kokkukutsumata toimetada osanikele kohale otsuse eelnõu vähemalt tuvastataval viisil. Eelnõu kohale toimetamata jätmine on aga protseduuriviga, millega kaasneb majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisus.

Eesti õiguses otsuse tühisust kaasa toovad protseduurivead on seadusega sätestatud määratlemata õigusmõistena ning seega on üksikasjalikumalt kohtupraktika sisustada, millised rikkumised on käsitletavad koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra oluliste rikkumistega. Saksa õiguses on seevastu loetletud erinormiga konkreetset puudused, mille esinemine toob kaasa majandusaasta aruande tühisuse. Nimelt sätestab AktG § 256 lg 3, et tühine on selline majandusaasta aruanne, mis kinnitati koosolekut kokkukutsumata või rikkudes koosoleku kokkukutsumise üldreegleid. Koosolek kutsutakse kokku eeskätt juhatuse poolt ning koosoleku kokkukutsumise teade peab AktG § 121 järgi sisaldama nii koosoleku toimumise aega, kohta, päevakorda, kui ka ühingu andmeid. Teade tuleb avaldada aktsiaseltsi teadete avaldamiseks ettenähtud ajalehes või toimetades aktsionäridele kätte kirja teel.¹⁰² Tegemist on seega Eesti õiguses kehtiva koosoleku kokkukutsumise korrale sarnase regulatsiooniga, mis näeb ette sisult samad protseduurivead tühisuse alustena, kui on täpsustatud ka Eesti kohtupraktikaga.

Lisaks sätestab Saksa õiguses AktG § 256 lg 3, et majandusaasta aruande tühisust kaasa toova protseduuriveana on käsitletav ka üldkoosoleku protokollil notariaalselt tõestamata jätmine. Analoogne regulatsioon kehtib ka Eesti õiguses ÄS §-ga 301¹ lg 1 p 3. Seega on Saksa õigusest tulenevad majandusaasta aruande tühisust kaasa toovad protseduurivead üheselt ning kõikehaaravalt sisustatud ka Eesti õiguses seadusega või üksikasjalikumalt kohtupraktikaga. Kuigi Eesti õiguse raames sätestab seadus protseduurivigadena määratlemata õigusmõisted koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra olulise rikkumise näol, on kohtupraktika vastavasisuliselt õigusmõisteid täpsustanud. Eelnevast tulenevalt puudub magistr töö autori hinnangul vajadus protseduurivigade osas kohaldada

¹⁰¹ RKTko 3-2-1-76-14, p 30.

¹⁰² M. Habersack jt., § 256/äärenr. 47; W. Hölter, § 256/äärenr. 23–25; U. Hüffer, J. Koch, § 256/äärenr. 20–21.

Eesti õiguse alusel majandusaasta aruande tühisuse tuvastamiseks eeskujuna Saksa õigusest tulenevaid tühisuse tuvastamise aluseid. Kuna majandusaasta aruande kinnitamiseks otsuse tegemine ei näe ette erinevat koosoleku kokkukutsumise ja otsuse tegemise korda, kui muude ühingu otsuste vastuvõtmise puhul, tuleb tõdeda, et Eesti õiguses on majandusaasta aruande tühisust kaasa toovad protseduurivead reguleeritud ammendavalt.

2.4.1.3. Sisuvead

Sisuvead majandusaasta aruande kinnitamise otsuses on seotud võimalike puudustega otsuse objekti sisus ehk eeskätt puudustega majandusaasta aruandes endas. Sisuvead, mis tingivad otsuse tühisuse, on ÄS §-i 177¹ lg 1 või ÄS §-i 301¹ lg 1 p 1 ja 2 alusel võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätte rikkumine või otsuse mittevastamine headele kommetele. Nimetatud äriseadustiku normid sätestavad seega kaks üldist alust, millest lähtuvalt tuleb lugeda ühingu majandusaasta aruannet kinnitanud otsus tühiseks.

Otsuse heade kommete vastasuse hindamisel tuleb arvestada väga laia ulatusega moraalsete väärtustega, mis vajavad ühiskonna seisukohast kaitset. Kohtul on seejuures vaja hinnata ühiskonna liikmete enamuse väärtushinnanguid ning kaaluda, kas väidetav rikkumine võib olla ühiskonna enamuse seisukohalt vastuolus sündsustundega ja seetõttu heade kommetega.¹⁰³ Selleks tuleb kohtul hinnata heade kommete vastase käitumise regulatsiooni eesmärgi, milleks on eeskätt olemasoleva korra kindlustamine, kaitse vabaduste piiramise eest, kaitse võimupositsiooni kuritarvitamise eest ning kaitse kolmandale isikule kahju tekitamise eest.¹⁰⁴

Ühinguõiguses võivad headele kommetele mittevastavad otsused seisneda eeskätt rikkumises, mille eesmärgiks on enamuse kuritarvitused vähemuse arvelt. Äriühingu otsuse tühisuse alusena saab käsitleda aga üksnes olukordi, kus heade kommete vastasus seondub otsuse sisuga ehk sellega, mida otsustati. Seega kui võimalikud protseduurivead otsuse vastuvõtmisel on vastuolus heade kommetega, ei ole see õiguskirjanduses esitatud seisukoha järgi käsitletav äriühingu otsuse tühisuse alusena, juhul kui tegemist ei ole ühtlasi olukorraga, mis oleks kvalifitseeritav kui koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra oluline

¹⁰³ P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj., § 86/p 3.1.1.

¹⁰⁴ F. Säcker jt. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. 8. Auflage. Armbrüster. München: C.H. Beck 2018, § 138/äärenr. 33–36.

rikkumine. Otsuse mittevastamine headele kommetele seondub tühisuse alusena sarnase TsÜS §-st 38 lg 1 tuleneva ühinguõigusliku kehtetuse alusega, kui enamusosanikud kuritarvitavad oma õigusi vähemuse kahjuks, ning on eeskätt mõeldud täiendama otsuse vaidlustamisvõimalusi. Kuigi otsuse mittevastamine headele kommetele on ühinguõiguslik tühisuse alus, lähtutakse heade kommete vastasuse sisustamisel samadest põhimõtetest nagu on sätestatud TsÜS §-ga 86 tehingutegi puhul.¹⁰⁵

Olukorras kus majandusaasta aruanne võib olla vastuolus heade kommetega, lähtutakse Saksa õiguses sarnaselt Eesti õigusele üldnormidest AktG § 241 lg 1 p 4 ja BGB § 138 näol, mis sätestavad äriühingu otsuse tühisuse alused. Sellest tulenevalt on ka Saksa õiguses majandusaasta aruande tühisuse tuvastamine võimalik, kui see on sisult vastuolus heade kommetega ehk selle kinnitamisega üritatakse enamuse poolt vähemust kuritarvitada.¹⁰⁶ Heade kommete vastaseks olukorraks võib olla näiteks enamuse soov kajastada majandusaasta aruandes tegelikkusest erinevat kasumit või kahjumit võimaldades sellega näiteks suuremaid või väiksemaid dividendiväljamakseid ühingu varast. Kuivõrd heade kommete vastane käitumine on siiski võimalik mistahes viisil, tagab magistritöö autori hinnangul õiguste kaitse just laialt sätestatud tühisuse alus nagu on heade kommete vastase käitumise puhul näinud ette nii Eesti kui ka Saksa õigus.

Lisaks otsuse mittevastamisele headele kommetele on teiseks otsuse sisuvigadega seonduvaks tühisuse aluseks võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seadusesätte rikkumine. Majandusaasta aruanne koosneb sisult raamatupidamise aastaaruandest ja juhatuse tegevusaruandest. Kohtupraktika raames on korduvalt käsitletud raamatupidamise seaduses just raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivaid norme kui võlausaldajate kaitseks kehtestatud norme.¹⁰⁷ Seega võivad võimalikud sisuvead, mis tingiksid majandusaasta aruande kinnitamise otsuse tühisuse, seonduda kohtupraktika alusel eelkõige raamatupidamise aastaaruande sisuga ning avalduda raamatupidamiseseadusest tulenevate nõuete rikkumises.

¹⁰⁵ K. Saare jt., lk 206–207; P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj., § 38/p 3.2.2.

¹⁰⁶ M. Habersack jt., § 241/äärenr. 68–70.

¹⁰⁷ RKTKo 3-2-1-89-14, p 12; RKTKo 3-2-1-69-15, p 19.

Eesti õiguses on raamatupidamise seadusega reguleeritud eelkõige raamatupidamise ja majandusaasta aruande koostamise kohta kehtivad aluspõhimõtted. Majandusaasta aruande üksikasjalikumaks sisustamiseks ja konkreetsemate küsimuste lahendamiseks kohaldatakse raamatupidamise tavaid. Seega on sätestatud nii seaduse kui ka erinevate raamatupidamistavade nõuded andmete kohta, mis majandusaasta aruandes peavad kajastuma ning millistele standarditele majandusaasta aruanne peab vastama. Tühisuse alusena näevad aga ÄS § 177¹ lg 1 või ÄS § 301¹ lg 1 p 1 ette võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätete rikkumise.

Eelnevast tulenevalt tuleb magistritöö autori hinnangul majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse alusena käsitleda vaid seadusest tulenevate sätete rikkumist. Võimalikud vastuolud majandusaasta aruandes mõne raamatupidamistavas sätestatud nõudega ei tohiks seega avalduda sellise sisuveana, mis oleks käsitletav tühisuse alusena, kui vastavad puudused ei riku raamatupidamise seadusest tulenevaid aluspõhimõtteid. Samuti ei ole tühisuse alusena käsitletav vastuolu mõne ühingu põhikirjaga kehtestatud normiga, kui vastav puudus ei avaldu ühtlasi võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätete rikkumises.

Olulisemateks aluspõhimõteteks, mis sätestavad nõuded raamatupidamise aastaaruande koostamiseks, võib pidada eeskätt RPS §-ga 16 lg 1 väljatoodud arusaadavuse, olulisuse, objektiivsuse, konservatiivsuse ja avalikustamise printsiipe. Nimetatud aluspõhimõtete eesmärgiks on tagada raamatupidamise aastaaruandes kajastatava informatsiooni tõepärasus ja selgus ühingu majandustulemuste ja finantsseisundi kohta.

Eelnevat silmas pidades on Riigikohus selgitanud, et raamatupidamise seadusest tulenevad mitmed sätted, mille eesmärk on muu hulgas kaitsta ühingu võlausaldajaid ja avalikku huvi. Vastavaks kaitsenormiks on ka RPS § 16. Nimetatud sätte lg 1 p-ga 4 sätestatud olulisuse printsiip nõuab, et raamatupidamise aruandes ilmneks kogu oluline teave, mis raamatupidamiskohustuslase finantsseisundile, majandustulemustele ja rahavoogudele võib mõju avaldada. Oluliseks aruandeinformatsiooniks saab pidada selliseid andmeid, mille avaldamata jätmine võib mõjutada aruande põhjal tehtavaid majandusotsuseid. Seejuures sätestab RPS § 16 p 7 objektiivsuse printsiibi, mille järgi peab raamatupidamise aruandes esitatav informatsioon olema neutraalne ja usaldusväärne. Eeltoodust tulenevalt leidis Riigikohus, et kui majandusaasta aruandes esinevad sellised vastuolud raamatupidamise seaduse sätetega, mille tulemusel kajastab majandusaasta aruanne olulisel määral valesti

äriühingu majandusseisu, siis on rikutud võlausaldajate ning avalikkuse kaitseks kehtestatud seaduse sätteid.¹⁰⁸ Vastavasisulise majandusaasta aruande kinnitamise otsus on seega ÄS § 177¹ lg 1 või ÄS § 301¹ lg 1 p 1 alusel tühine.

Tegemist on seni ainsa Riigikohtu lahendiga, milles on analüüsitud võimalikke sisuvigasid, mis toovad kaasa majandusaasta aruande kinnitamise otsuse tühisuse. Eelnevast tulenevalt on Eesti kohtupraktika alusel võimalik majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisus tuvastada ÄS § 177¹ lg 1 või ÄS § 301¹ lg 1 p 1 alusel, kui on rikutud võlausaldajate ning avalikkuse kaitseks kehtestatud seaduse sätteid eeldustel, et majandusaasta aruanne kajastab äriühingu majandusseisu valesti vastuolu tõttu raamatupidamise seadusega ning see võib mõjutada majandusaasta aruande põhjal tehtavaid majandusotsuseid.¹⁰⁹

Analüüsid küsimust, kas kõigi võimalike nõuete kajastamata jätmine majandusaasta aruandes rikub mõnda võlausaldajate või avalikkuse kaitseks kehtestatud seaduse sätet, leidis kohus, et aruandes tuleb kajastada vaid nõudeid, millest on äriühingut teavitatud, mis on olulised ja millel võib olla edulootust. Muude nõuete kajastamine rikuks RPS § 16 lg 1 p 4 ja 7 tulenevaid olulisuse ja neutraalsuse printsiipe. Asjaolu, et majandusaasta aruanne võiks veel mingit infot kajastada ei tähenda, et aruanne kajastaks olemasolevat infot ebaõigesti.¹¹⁰ Seega ei saa kohtupraktikas esitatud seisukoha järgi sisuveana käsitleda selliste nõuete kajastamata jätmist majandusaasta aruandes, mis on ebaolulised või mille sissenõudmine on tõenäoliselt edutu. Tegemist ei ole vastuoluga raamatupidamise seadusega.

Vastavale seisukohale võib jõuda ka RPS §-st 16 lg 1 p 8 tulenevat konservatiivsuse printsiipi silmas pidades, mille järgi tuleb raamatupidamise aastaaruande koostamisel vältida varade ja tulude ülehindamist või kohustiste ja kulude alahindamist. Magistritöö autori hinnangul tuleb seega kohtu käsitlesega nõustuda, kuna edulootuseta nõuete majandusaasta aruandes kajastamisega võib ühingu tegelikku varalist seisut oluliselt moonutada ning luua seejuures ka võlausaldajatele eksliku arusaama ühingu majandustulemustest ja finantsseisust. Selliste nõuete kajastamata jätmine peegeldab äriühingu majanduslikku seisut üldjuhul tõepärasemalt.

¹⁰⁸ RKTko 3-2-1-89-14, p 12.

¹⁰⁹ TlnRnKo 2-13-44140, p 6.

¹¹⁰ *ibid.*

Seejuures asus samas asjas kohus seisukohale, et majandusaasta aruande tühisuse tuvastamiseks peab hageja kohtule esitama sellised asjaolud, mille alusel kohus saaks järeldada, et majandusaasta aruandes peaksid sisalduma teised andmed. Seega asetab kohus tühisuse aluse tõendamiskoormuse hagi esitajale selgitades, et hagejal on kohustus tuua kohtu ette sellised asjaolud, mille alusel saaks kohus järeldada, et üldkoosolekul kinnitatud majandusaasta aruanne on olulisel määral ebaõige, näiteks näidates mis peaks aruandes olema teisiti. See aga ei tähenda, et hageja peaks kohtule esitama nõuetekohase majandusaasta aruande või tõendama, milline täpselt peaks seadusele vastav majandusaasta aruanne olema.¹¹¹ Magistritöö autori hinnangul tuleb vastava käsitlesega tõendamiskoormuse seisukohast üldjuhul nõustuda, kui hagejal on võimalik taotleda kohtult vaidlusaluste asjaolude väljaselgitamist ja kostja kohustamist kohtule dokumente esitama või vande all ütlusi andma. Vastupidine tõendamiskoormis võiks esineda, kui hagejal puuduvad igasugused võimalused oma väidetele tõendeid hankida.

Erinevalt Eesti õigusest on Saksa õiguses reguleeritud erinevad sisuvead, mis toovad kaasa majandusaasta aruande tühisuse eraldi normiga AktG § 256 lg 1. Sarnaselt nagu ka Eesti õiguses ÄS § 177¹ lg 1 või ÄS § 301¹ lg 1 p 1 sätestab Saksa õiguses AktG § 241 lg 1 p 3, et tühine on selline üldkoosoleku otsus, mis oma sisult rikub ülekaalukalt võlausaldajate või avalikkuse kaitseks kehtestatud norme. AktG § 256 lg 1 sätestab aga spetsiifiliselt, millised sisuvead on eelduseks majandusaasta aruande tühisuse tuvastamiseks. Nendeks on nimetatud sätte p 1 järgi ainult või peamiselt võlausaldaja kaitseks kehtestatud normi rikkumine, p 2 järgi auditeerimiskohustuse esinemisel selle nõuetekohane tegemata jätmine, p 3 järgi auditeerimiskohustuse esinemisel auditeerimise läbiviimine volituseta või kutseoskusnõuetele mittevastava isiku poolt ning p 4 järgi majandusaasta aruande kinnitamisel seaduse või ühingu põhikirjaga sätestatud bilansi koostamist puudutavate normide rikkumine.

Tulenevalt AktG §-st 256 lg 1 p 1 on majandusaasta aruande tühisuse aluseks vaid sellise normi rikkumine, mis on kehtestatud ainult või peamiselt võlausaldajate kaitseks. Kuigi võlausaldajate kaitseks võivad olla kehtestatud ka majandusaasta aruande struktuurinõuded või majandusaasta aruandes kajastatavate varade hindamise küsimust reguleerivad sätted, on Saksa õiguses asjakohaste sätete rikkumine esitatud eraldiseisva tühisuse alusena vastavalt AktG §-le 256 lg 4 ja 5. AktG §-ga 256 lg 1 p 1 on aga käsitletav tühisuse alusena selline

¹¹¹ TlnRnKo 2-13-44140, p 10.

sisuviga, millega rikutakse sätet, mis on kehtestatud ainult või peamiselt võlausaldajate kaitseks.¹¹² Eelnevast tulenevalt tuleb tühisuse tuvastamisel kohtul hinnata rikutava normi kaitseala, kas see hõlmab eeskätt võlausaldajate huvisid. Eesti õigusega on võimalikud tühisuse alused sätestatud laiemalt, hõlmates ka avaliku huvi kaitseks kehtestatud normi rikkumist. Eelnevast tulenevalt tõusetub küsimus, kas majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise puhul on ka avaliku huvi kaitse õigustatud või tuleks võtta eeskuju Saksa õiguses sätestatust ning näha tühisuse alusena ette vaid sellise sätte rikkumise, mis on kehtestatud ainult või peamiselt võlausaldajate kaitseks.

Eelnevast tulenevalt ei näe näiteks Saksa õigus majandusaasta aruande tühisuse alusena ette avalikkuse kaitseks kehtestatud normi rikkumise, vaid üksnes võlausaldaja kaitseks kehtestatud normi rikkumise. Sellise vaheteo eesmärgiks on Saksa õigusteooria järgi vältida olukorda, kus tühisuse võib kaasa tuua pelgalt Saksa õiguses ettenähtud majandusaasta aruande koostamisel seadusega vastuolus käitunud juhtorgani liikme vastutus trahvi näol.¹¹³ Küsimuses, kas ka Eesti õiguse raames tuleks välistada majandusaasta aruande vaidlustamise võimalus selle tühisuse tuvastamise kaudu, kui majandusaasta aruannet kinnitanud otsus rikub avalikkuse kaitseks kehtestatud norme, tuleb magistritöö autori hinnangul asuda eitavale seisukohale.

Eesti õiguses ei ole ette nähtud juhtorgani liikmele trahvi majandusaasta aruande koostamist reguleeriva sätte rikkumise juhuks. Seega puudub Eesti õiguses Saksa õigusteoorias märgituga sarnane vajadus välistada avalikkuse kaitseks kehtestatud normi rikkumist kui ühte tühisuse alust. Majandusaasta aruande üks eesmärke on ka teabe andmine ühingu majandustulemustest ja finantsseisust kolmandatele ühinguvälistele isikutele, kes ei ole võlausaldajad. Selles kajastatava teabe alusel võivad nimetatud isikud teha otsuseid, kas asuda ühinguga õigussuhtesse ning seega osunduda potentsiaalseteks võlausaldajateks. Eelnevast tulenevalt kaitsevad raamatupidamise seaduses sätestatud normid majandusaasta aruande koostamise kohta ka avalikkuse huve.

¹¹² M. Habersack jt., § 256/äärenr. 11–15; U. Hüffer, J. Koch., § 256/äärenr. 7.

¹¹³ M. Habersack jt., § 256/äärenr. 11.

Eelkõige on magistritöö autori hinnangul selline eesmärk raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivatel sätetel, mis tagavad raamatupidamise aastaaruande avalikustamise printsiibist kinnipidamise. Nimelt tulenevalt RPS §-st 16 lg 1 p 9 tuleb raamatupidamise aruandes esitada kogu informatsioon, mis võimaldab saada aruande kasutajatel, kellel on aruandest arusaamiseks piisavad finantsalased teadmised, raamatupidamiskohustuslase kohta asjakohast ja tõepäraselt esitatud finantsinformatsiooni. Kui raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad sellised sisuvead, mille esinemisel on rikutud avalikkuse huvide kaitseks kehtestatud normi, tuleb Eesti õiguse raames käesoleva magistritöö autori hinnangul tuvastada ka majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisus.

Lisaks on küsitav, kas ka raamatupidamise seaduses tegevusaruande koostamist reguleerivad normid on käsitletavad kui võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud normid, sellest tulenevalt kas nende rikkumine võib kaasa tuua majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse. Saksa õigusteooria järgi ei ole AktG §-st 256 lg 1 p 1 tulenev tühisuse alus kohaldatav tegevusaruande suhtes põhjendusel, et tegevusaruanne ei kuulu majandusaasta aruande sisu hulka, vaid on nagu majandusaasta aruande lisadki aruandele komplementaarsed.¹¹⁴ Eesti õiguse kontekstis ei saa magistritöö autori hinnangul sellise tõlgendusega nõustuda, kuivõrd majandusaasta aruande komponendid on seaduse tasemel RPS §-ga 14 lg 1 üheselt nimetatud ning selle järgi koosneb majandusaasta aruanne kahest osast – nii raamatupidamise aastaaruandest kui ka tegevusaruandest. Samamoodi tuleks käsitleda raamatupidamise aastaaruande lisasid osana majandusaasta aruande sisust. Omaette küsimus on, kas tegevusaruande koostamist reguleerivate normide kaitsealasse kuuluvad ka võlausaldajate või avalikkuse huvid.

Magistritöö autori hinnangul ei tuleks üldjuhul käsitleda tegevusaruande koostamist reguleerivaid norme kui võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud sätteid, kuna tegevusaruande eesmärk on olla indikatsiooniks peamiselt ühinguisestele isikutele, eeskätt osanikele või aktsionäridele, kuidas nende osalusega ühingut ning nende tehtud investeeringuid ühingusse on juhitud. Siiski antakse tegevusaruandes RPS § 24 lg 1 järgi ülevaade ka ühingu tegevusest, millel on määrav tähtsus selle finantsseisundi ja majandustegevuse hindamisel, kirjeldades muuhulgas eeldatavaid arengusuundasid ning planeeritavaid tegevusi järgnevateks majandusaastateks. Kuigi vastav informatsioon võib olla kasulik ka võlausaldajatele majandusotsuste tegemisel, annab tegevusaruanne peamiselt

¹¹⁴ M. Habersack jt., § 256/äärenr. 14; U. Hüffer, J. Koch., § 256 / äärenr. 8.

ülevaate juhatuse tegevusest sisesuhtes ühinguga. Kuivõrd võlausaldajate ega avalike huvide kaitse ei ole magistritöö autori hinnangul tegevusaruande koostamist reguleerivate normide peamine eesmärk, ei tuleks tegevusaruande koostamist reguleerivaid norme käsitleda ka kui võlausaldajate või avalike huvide kaitseks kehtestatud norme.

Lisaks on Saksa õigusega erinormi tasandil reguleeritud majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise alused, mis seonduvad majandusaasta aruande auditeerimisega. Nimelt sätestab AktG § 256 lg 1, et majandusaasta aruanne on tühine p 2 järgi, kui auditeerimiskohustuse esinemisel jäetakse auditeerimine nõuetekohaselt läbi viimata ning p 3 järgi, kui auditeerimiskohustuse esinemisel viiakse läbi auditeerimine volituseta või kutseoskusnõuetele mittevastava isiku poolt. Seevastu, kui nõukogu jätab majandusaasta aruande nõuetekohaselt läbi vaatamata ning oma aruande koostama, ei too see kaasa majandusaasta aruande tühisust. Vastavad tühisuse tuvastamise alused on Saksa õigusteooria järgi klassifitseeritavad kui majandusaasta aruande sisuvead.¹¹⁵

Ka Eesti õiguse raames allub raamatupidamise aastaaruanne audiitorkontrollile osauhingu puhul tulenevalt ÄS §-st 179 lg 2 ja §-st 190 lg 1, kui raamatupidamise aastaaruande audiitorkontrolli kohustus on sätestatud osauhingu põhikirjaga või AudS §-ga 91 ettenähtud majandustulemuste saavutamisel, aktsiaseltsi puhul tulenevalt ÄS §-st 332 lg 1 ja AudS §-st 91, kui tegemist on aktiseltsiga, millel on enam kui kaks aktsionäri. Siiski ei sätesta Eesti õigus otsesõnu, et auditeerimiskohustuse rikkumine toob kaasa vastuvõetud otsuse tühisuse, mistõttu on küsitav, kas ka Eesti õiguse kontekstis tuleks tuvastada majandusaasta aruannet kinnitanud otsus tühisena, kui selle koostamisel on rikutud auditeerimiskohustust.

Magistritöö autori hinnangul kuuluvad majandusaasta aruande auditeerimiskohustust reguleerivate normide kaitsealasse muuhulgas ka võlausaldajate või avalikkuse huvid. Tulenevalt AudS §-st 50 lg 3 on audiitorteenuse osutaja eesmärgiks auditiga võimaldada kogutud tõendusmaterjali põhjal vandeaudiitori aruandes avaldada arvamust. Auditeerimiskohus tagab sellega eelkõige täiendava kontrolltaseme raamatupidamise aastaaruandes esitatud andmete osas ning võimaldab muuhulgas äriühingu võlausaldajatel vandeaudiitori aruandes esitatud arvamuse põhjal veenduda raamatupidamise aastaaruandes kajastatud andmete tõepärasuses. Eelnevast tulenevalt on magistritöö autori hinnangul audiitorkontrolli kohustuste rikkumisel tegemist selliste seaduse sätete rikkumisega, mis on

¹¹⁵ M. Habersack jt., § 256/äärenr. 16.

kehtestatud võlausaldajate kaitseks, ning mis toob seega kaasa ÄS § 177¹ lg 1 või ÄS § 301¹ lg 1 p 1 alusel otsuse tühisuse.

Samas ei saa magistritöö autori hinnangul pidada ühingu otsuse tühisuse aluseks igasugust auditeerimiskohustuse rikkumist majandusaasta aruande auditeerimisel, kuna majandusaasta aruande tühisus on võrdlemisi karm tagajärg ning väiksemate rikkumiste võimaldamine tühisuse alusena võib kaasa tuua õiguste kuritarvitusi, milles pahatahtlikult soovitakse tuvastada ühingu majandusaasta aruande tühisust. Eelnevast tulenevalt on õigusselguse huvides, kui ka Eesti õiguses oleks sätestatud sellised auditeerimiskohustuse rikkumised, mis sisult on piisava raskusastmega, et võiksid kaasa tuua majandusaasta aruande tühisuse.

Võttes eeskju Saksa õigusest on sellisteks rikkumisteks esiteks auditeerimiskohustuse täitmata jätmine, teiseks auditeerimiskohustuse läbiviimine vastuolus auditi miinimumstandardiga või rikkudes auditeerimise aluspõhimõtteid, kolmandaks auditeerimiskohustuse läbiviimine audiitori volituste väliselt ning neljandaks auditeerimiskohustuse läbiviimine kutseoskusnõuetele mittevastava isiku poolt.¹¹⁶ Kuigi nimetatud puuduste esinemisel oleks ka hetkel kehtiva Eesti õiguse alusel võimalik tuvastada majandusaasta aruande kinnitamise otsus tühisena võlausaldajate kaitseks kehtestatud seadusesätte rikkumise tõttu, on magistritöö autor seisukohal, et õigusselguse huvides tuleks Eesti õiguses kehtestada majandusaasta aruande tühisuse alustena samasisulised auditeerimiskohustuse rikkumised. Nimetatud tühisuse aluste sätestamine eraldi erinormiga võimaldaks üheselt mõistetavamalt kujundada kohtupraktikat ning seeläbi tagaks võlausaldajate, samuti osanike või aktsionäride huvide kaitse.

Lisaks on Saksa õiguses sätestatud eraldi majandusaasta aruande tühisuse alusena tulenevalt AktG §-st 256 lg 1 p 4 majandusaasta aruande kinnitamisel seaduse või ühingu põhikirjaga sätestatud bilansi koostamist puudutavate normide rikkumine. Eesti õiguses on bilansi koostamist puudutavad küsimused reguleeritud raamatupidamise seadusega raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivate normide näol. Raamatupidamise seadus sätestab aga vaid aluspõhimõtted, spetsiifilisemad küsimused on reguleeritud raamatupidamise tavadega. Vastav Saksa õigusest tulenev tühisuse alus puudutab ka ühingu põhikirjaga kehtestatud normide rikkumist, mis on üldise printsiibi järgi käsitletav tavaliselt kui kehtetuks tunnistamise alus. Kuna aga ühingu bilansi korrektne koostamine on

¹¹⁶ M. Habersack jt., § 256/äärenr. 16–29; U. Hüffer, J. Koch., § 256/äärenr. 9–14.

majandusaasta aruande tõepärasuse seisukohalt üks olulisemaid aspekte, käsitletakse seda reguleerivate normide rikkumist niivõrd tõsisena, et see õigustab eraldi tühisuse alusena väljatoomist.¹¹⁷ Eesti õiguse kontekstis võimaldaks sarnane säte astuda kaugemale hetkel kehtivast võlausaldajate või avalikkuse huvides kehtestatud seaduse sätte rikkumisest kui tühisuse alusest.

Hetkel kehtiva õiguse järgi tuleks tuvastada tühisena selline majandusaasta aruande kinnitamise otsus, milles majandusaasta aruande koostamisel rikuti mõnda raamatupidamise seadusest tulenevat aluspõhimõtet raamatupidamise aastaaruande koostamise kohta. Raamatupidamise tavadest tulenevate nõuete rikkumine ei pruugi aga kaasa tuua majandusaasta aruande tühisust, kui vastav rikkumine ei väljendu ühtlasi raamatupidamise seadusest tulenevate aluspõhimõtete rikkumises. Kuigi õiguste kuritarvitamise vältimiseks ei saa tühisuse aluseks lugeda igasugust vastuolu mõne raamatupidamise tavast tuleneva nõudega, võib bilansi korrektsest koostamisest oluliselt sõltuda kogu majandusaasta aruande tõepärasus, mispärast tuleks magistritöö autori hinnangul lugeda selliste nõuete rikkumist niivõrd oluliseks, et see tingiks eraldiseisvalt majandusaasta tühisuse aluse. Samas tuleks Eesti õiguses sarnase täiendava tühisuse aluse kehtestamiseks sätestada vastavalt bilansi koostamise regulatsioon üksikasjalikumalt ka seaduse tasandil, kuivõrd hetkeseisuga on spetsiifilisemad raamatupidamise küsimused sätestatud üksnes raamatupidamistavadega. Sarnase tühisuse aluse ettenägemine Eesti õiguses, juhuks kui rikutakse bilansi koostamist reguleerivaid norme, tagaks magistritöö autori hinnangul majandusaasta aruande vaidlustamise aluste osas ka suurema õigusselguse.

Kokkuvõtvalt võib tõdeda, et Eesti õiguse raames ei ole enamasti majandusaasta aruande vaidlustamisel võlausaldajate, aktsionäride ja osanike õiguste kaitse efektiivselt tagatud, kuna majandusaasta aruande tühisuse tuvastamine toimub üldnormi alusel laialt sätestatud eelduste raames. Osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse tühistamise üldnorm võimaldab tühisuse aluste alla liigitada lugematul arvul erinevaid protseduurivigaid või sisuvigaid. Kuigi heade kommete vastase käitumise puhul on magistritöö autori hinnangul laialt sätestatud tühisuse alus põhjendatud, ei taga laialt sätestatud regulatsioon muude sisuvigade puhul õigusselguse esinemist ning võimaldab tihtipeale tarbetute kohtuvaidluste esile kerkimist. Majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise sisulised küsimused on

¹¹⁷ M. Habersack jt., § 256/äärenr. 31–33; G. Spindler, E. Stilz., § 256/äärenr. 41–42; U. Hüffer, J. Koch., § 256 / äärenr. 15.

erinormide puudumisel jäetud samuti kohtupraktika sisustada. Seega oleks magistritöö autori hinnangul õigusselguse ja ühtselt areneva kohtupraktika huvides, kui seadusandja reguleeriks kitsendavalt vähemalt võimalikke sisuvigasid, mis tooksid kaasa majandusaasta aruande tühisuse.

2.4.2. Majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise alused

Puudusega osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse võib kehtetuks tunnistada vastavalt ÄS §-i 178 lg 1 või ÄS §-i 302 lg 1 esimese lause järgi, kui otsus on vastuolus seaduse või põhikirjaga. Samuti annab TsÜS § 38 lg 1 aluse nõuda kohtult juriidilise isiku organi otsuse kehtetuks tunnistamist, kui juriidilise isiku osanik või aktsionär kuritarvitas oma õigusi ehk kasutas otsuse tegemisel hääleõigust selleks, et omandada enda või kolmanda isiku kasuks eeliseid juriidilise isiku või teiste osanike või aktsionäride kahjuks, ja otsus võimaldas tal seda eesmärki saavutada. Kehtetuks tunnistamise nõude esitamine ei nõua nõude esitaja subjektiivsete õiguste rikkumist, mistõttu on võimalik kehtetuks tunnistamise nõue esitada ainuüksi objektiivse õigusvastasuse olemasolul.¹¹⁸ Erinevalt tühisuse tuvastamisest ei ole kehtetuks tunnistamise tagajärjel äriühingu otsus kehtetu algusest peale. Kehtetu otsus on kohtuotsusega kehtetuks tunnistamiseni tingimuslikult ehk hõljuvalt kehtiv.

Saksa õiguses on majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise alused reguleeritud võrreldes Eesti õigusega osäühingu puhul sarnaselt, aktsiaseltsi puhul aga oluliste erinevustega. AG üldkoosoleku ja analoogia korras ka GmbH osanike otsuse kehtetuks tunnistamise alused on sätestatud üldnormi korras AktG §-ga 243, mille lg 1 järgi on kehtetuks tunnistatav sarnaselt Eesti õigusele seaduse või põhikirjaga vastuolus olev otsus ja lg 2 järgi, otsus millega osaniku või aktsionäri poolt on kuritarvitatud tema hääleõigusi. Tulenevalt aga AktG §-st 257 lg 1 ei ole AG majandusaasta aruannet kinnitanud otsus kehtetuks tunnistatav põhjendusel, et majandusaasta aruanne on sisu osas vastuolus seaduse või ühingu põhikirjaga. Kuna GmbH suhtes ei ole vastav säte analoogia korras kohaldatav,

¹¹⁸ P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012, lk 291; P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj., § 38/p 3.3.2.

kohaldatakse Saksa õiguses osanike otsuse kehtetuks tunnistamisel AktG §-ga 243 ettenähtud üldnormi.¹¹⁹

Puudusega otsuse vastuolu seadusega, kui üks kehtetuks tunnistamise alustest, tähendab eeskätt otsuse mittevastavust ükskõik millisele seadusesättele. Erinevalt tühisuse alusest ei nõua otsuse kehtetuks tunnistamise nõue, et rikkumisel oleks tegemist äriühingu võlausaldaja või avaliku huvi kaitseks kehtestatud normiga. Käesoleva kehtetuks tunnistamise aluse uurimisel ei ole seega vajalik hinnata seadusesätte kaitseala,¹²⁰ mida väidetavalt majandusaasta aruande kinnitamise otsusega rikutakse. Samuti ei ole vajalikuks eelduseks mõne ühinguõigusliku seadusesätte rikkumine. Samas ei saa ka otsuse kehtetuks tunnistamist nõuda ainuüksi tuginedes üldisele ühinguõiguslikule üksteisega arvestamise ja hea usu põhimõttele või õiguste kuritarvitamise keelule.¹²¹

Majandusaasta aruande kinnitamise otsuse kehtetuks tunnistamiseks on seega vaja tuvastada üksnes objektiivne õigusvastasus seadusesätte rikkumise näol. Asjakohased rikkumised võivad olla seotud majandusaasta aruande koostamise ja kinnitamise protsessinõuetega või majandusaasta aruande sisu osas rakendatavate nõuetega. Kuna vastuolu seaduse sättega kui osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse kehtetuse alus ei näe ette peale objektiivse õigusvastasuse täiendavaid kitsendavaid tingimusi, võib võimalik seadusesätte rikkumine seisneda ükskõik millises koosseisus. Samas kui võimalik vastuolu avaldub sellises rikkumises, mis annab alust ühtlasi majandusaasta aruande tühisuse tuvastamiseks, ei ole see käsitletav kui alus kehtetuks tunnistamiseks. Seega tunnistatakse koosoleku kokkukutsumise ja otsuse tegemise korda reguleerivate seadusesätete olulisel rikkumisel vastuvõetud otsus, millega kinnitati majandusaasta aruanne, tühiseks.

Puudusega otsuse vastuolu ühingu põhikirjaga on teise kehtetuks tunnistamise alusena sarnane eelnevalt märgitud kehtetuks tunnistamise alusega ehk otsuse vastuolu seadusesättega. Samas on vastuolu ühingu põhikirjaga kohaldatav kehtetuks tunnistamise alusena üksnes siis, kui tegemist ei ole vastuoluga seaduse sättes. Seega tuleb otsuse kehtetuks tunnistamine kõne alla olukordades, milles põhikiri sätestab mõnda ühingu tegevust puudutavat küsimust seadusest erinevalt. Seejuures võib otsus olla vastuolus ühingu põhikirjaga üksnes eeldusel, et põhikirjaga ettenähtud regulatsioon kehtib. Eelnevast

¹¹⁹ M. Habersack jt., § 257/äärenr. 16.

¹²⁰ M. Habersack jt., § 243/äärenr. 16.

¹²¹ RKTko 3-2-1-89-14, p 32.

tulenevalt on vastuolu tõttu ühingu põhikirjaga kehtetuks tunnistatavad sellised otsused, mille vastuvõtmisel on rikutud põhikirjaga ettenähtud rangemaid häälteenamuse nõudeid.¹²²

Kuna põhikirjaga vastuolus oleva otsuse kehtetuks tunnistamise eelduseks piisab jällegi üksnes objektiivse õigusvastasuse esinemisest, võib võimalik ühingu põhikirjaga ettenähtud normi rikkumine seisneda ükskõik millises koosseisus. Seejuures võib ühingu põhikirjaga näha ette lugematu arv erinevaid tingimusi, mis võiksid seega kõik kaasa tuua majandusaasta aruande kehtetuse, eeldusel, et sellise tingimuse sätestamine ühingu põhikirjaga on kehtiv. Samas kui põhikirjaga vastuolulised puudused esinevad aga võimalikus protseduuriveas koosoleku kokkukutsumisel, mille tagajärjel kinnitati äriühingu majandusaasta aruanne, võib tegemist olla hoopis majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse tühisuse alusega.

Olukorras, kus Saksa õiguses on välistatud aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamisega majandusaasta aruande vaidlustamine, kui majandusaasta aruanne võib sisu osas osutada vastuolus olevaks mõne seadusesätte või ühingu põhikirjaga, tekib küsimus, kas ka Eesti õiguse raames oleks Saksa õiguse eeskujul sarnase erinormi kehtestamine põhjendatud. Saksa õigusteooria järgi on aktsiaseltsi puhul sellise erisuse ettenägemise eesmärgiks mitte võimaldada igasuguste sisuvigade esinemisel võimalust vaidlustada majandusaasta aruannet, vaid üksnes selliste sisuvigade puhul, mis tooksid kaasa majandusaasta aruande tühisuse.¹²³

Magistritöö autori hinnangul ei oleks vastavasisulise sätte eeskju korras ülevõtmine Eesti õigusesse põhjendatud. Kui majandusaasta aruande sisus esinevad puudused, mis on vastuolus seaduse või põhikirjaga, kuid võimalik vastuolu ei lange võlausaldajate või avalike huvide kaitsealasse, võivad sellegipoolest vastavad puudused mõjutada majandusaasta aruandes kajastatavate majandustulemuste ja finantsseisundi tõepärasust. Sellega võib aga tekkida kahju nii võlausaldajatele kui äriühingule endale. Magistritöö autori hinnangul puudub mõistlik põhjendus, vastava erisuse sätestamiseks.

Samuti poleks aktsiaseltsi puhul põhjendatav kehtestada majandusaasta aruande kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise võimalus oluliselt piiratumatel alustel kui osäühingu puhul, kuna nii aktsiaseltsi kui ka osäühingu puhul teenivad ühingute majandusaasta aruanded sarnast eesmärki võimaldada osanikele, aktsionäridele ja võlausaldajatele tõepärase teabe

¹²² K. Saare jt., lk 211.

¹²³ M. Habersack jt., § 257/äärenr. 2.

saamise võimalus ühingu majandustulemuste ja finantsseisundi kohta ning vältida võimaliku kahju tekitamist. Kuivõrd ka Saksa õiguses on tegemist erisusega, mis praktikas leiab rakendamist harva, kuna üldjuhul ei kinnitata AG majandusaasta aruandeid üldkoosoleku otsusega,¹²⁴ ei oma selline erisus võlausaldajate ega vähemusosanike või -aktsionäride õiguste kaitse seisukohast märkimisväärset tähendust. Eesti õiguse raames piiraks aga vastav erisus õiguste kaitset magistritöö autori hinnangul põhjendamatult ulatuslikult.

Otsuse tegemine, kui osaniku või aktsionäri poolt on kuritarvitatud oma hääleõigusi, on käsitletav sellise otsuse kehtetuks tunnistamise alusena TsÜS § 38 lg 1 järgi, mis on komplementaarne nii otsuse tühisusele vastuolu tõttu heade kommetega kui ka eelnevalt nimetatud kehtetuks tunnistamise alustele, mis tulenevad äriseadustikust. Õiguste kuritarvitamisel vastuvõetud otsuse kehtetuks tunnistamine tuleb seega kõne alla olukorras, kus rikkumine ei avaldu heade kommete vastases käitumises. Kuna heade kommete vastasus seondub vastuvõetud otsuse sisuga, on käesolev kehtetuks tunnistamise alus mõeldud täiendama otsuse vaidlustamisvõimalusi juhaks kui heade kommete vastasus avaldub selles, kuidas osanikud või aktsionärid oma hääleõigust kasutasid.¹²⁵ Seejuures on käesolev kehtetuse alus kohaldatav üksnes olukordades, kus osanik või aktsionär kasutas oma hääleõigust kuritarvituslikult, mitte ei mõjutanud teisi osanikke või aktsionäre muul moel kaudselt.

Samas on TsÜS § 38 lg 1 alusel kehtetuks tunnistamise keskseks eelduseks, et otsus on tehtud kasutades hääleõigust eesmärgiga omandada ebaausaid eeliseid äriühingu või teiste osanike või aktsionäride arvel. Sellega hõlmab käesolev kehtetuse alus nii hea usu põhimõtte järgimise kohustuse kui ka teiste õigustatud huvidega arvestamise kohustuse rikkumist osanike või aktsionäride vahelises suhtes. Ebaausa eelisena on seejuures käsitletav igasugune eelis, mille osanik või aktsionär saab rikkumise tulemusel turutingimustest erinevalt või selle omandamise võimalus rikkumisega oluliselt suureneb.¹²⁶ Majandusaasta aruande vaidlustamise kontekstis võib käesolev kehtetuse alus tulla kõne alla olukorras, kus osanikul või aktsionäril tekkinuks majandusaasta aruande kinnitamise alusel õigus mingile eelisele, mis teistel puuduks. Sellisel juhul võib majandusaasta aruannet kinnitanud osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsus olla kehtetuks tunnistatav, kui näiteks kinnitatud

¹²⁴ M. Habersack jt., § 257/äärenr. 3.

¹²⁵ K. Saare jt., lk 207.

¹²⁶ P. Varul jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj., § 38/p 3.3.2.c.

majandusaasta aruandes kajastatakse kasumit tegelikkusest väiksemana, sellise majandusaasta aruande alusel võetakse vastu kasumi jaotamise otsus ning seejärel teostatakse dividendiväljamakseid väiksemas summas kui tegelikkuses võimalik ja tavapärase, jaotamata jäetud raha aga omandavad oma õigusi kuritarvitanud isikud muul viisil ilma kohase vastusooritusega.¹²⁷

Eelnevast tulenevalt võib Eesti õiguse raames esineda alus majandusaasta aruande vaidlustamiseks seda kinnitanud osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise näol, kui:

1. majandusaasta aruande kinnitamises esinevad protseduurivead, mis on vastuolus mõne seadusest või põhikirjast tuleneva sättega, kuid ei ole käsitletavad kui koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra olulise rikkumisena;
2. majandusaasta aruandes või selle koostamises esinevad sellised sisuvead, mis on vastuolus mõne seadusest või põhikirjast tuleneva sättega, kuid mis ei ole käsitletavad kui võlausaldajate või avaliku huvi kaitseks kehtestatud seadusesätte rikkumisena;
3. majandusaasta aruande kinnitamisega kuritarvitas osanik või aktsionär oma hääleõigusi omandades teiste osanike või aktsionäride kahjuks selliseid eeliseid, mida majandusaasta aruande kinnitamine võimaldas saavutada, kuid vastav rikkumine ei avaldu heade kommete vastase otsusena eeskätt põhjusel, et rikkumine seisneb protseduurivigades.

Kokkuvõtvalt võib asuda seisukohale, et hetkel kehtiva Eesti õiguse raames on otsuse kehtetuks tunnistamise alused sätestatud ammendavalt. Seejuures puudub alus kehtestada Saksa õiguse eeskujul eraldi majandusaasta aruande vaidlustamiseks täiendavaid kehtetuks tunnistamise aluseid või neid piiravaid sätteid. Magistritöö autori hinnangul tagavad nimetatud üldised osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise alused õigustatud isikute huvide kaitse majandusaasta aruande vaidlustamisel.

¹²⁷ K. Saare jt., lk 212.

KOKKUVÕTE

Käesolevas magistritöö eesmärgiks oli analüüsida majandusaasta aruande rolli äriühingu raamatupidamises ja finantsaruandluses ning uurida, millistest põhimõtetest ja nõuetest peab korrektse majandusaasta aruande koostamisel lähtuma, samuti analüüsida, millised on majandusaasta aruande vaidlustamise alused ja kord ning kas Eesti kehtiv õigus tagab õigustatud isikute huvide kaitse olukorras, kus ühingu majandusaasta aruanne on kinnitatud puudustega. Seoses eelnevaga oli magistritöö eesmärgiks analüüsida, kas Saksa õiguses kehtestatud eriregulatsioon ning põhimõtted majandusaasta aruande vaidlustamisel tuleks eeskujuna Eesti õigusesse üle võtta.

Magistritöö hüpotees oli, et majandusaasta aruande vaidlustamise alused ei ole Eesti õiguses piisavalt selgesti sätestatud. Vaidlustamise aluste üheseks mõistmiseks ning õigustatud isikute huvide kaitse tagamiseks on Eesti õiguses vaja kehtestada majandusaasta aruande vaidlustamist käsitlev eriregulatsioon.

Esmalt leidsid töös käsitlust äriühingu finantsaruandluse ja raamatupidamise, seejuures majandusaasta aruande õiguslik kontseptsioon ning majandusaasta aruande koostamise eesmärgid. Osäühingu ja aktsiaseltsi raamatupidamist ja finantsaruandlust on kohustatud koostama juhatus. Magistritöös järeldati, et majandusaasta aruande koostamine kannab üldiselt olulist rolli ühingu tegevuse ja äritulemuste peegeldamisel ning seda reguleerivad sätted tagavad osanike ja aktsionäride teabe saamise õiguse.

Majandusaasta aruanne koosneb sisult raamatupidamise aastaaruandest ja juhatuse tegevusaruandest. Äriühingu korrektne finantsaruandlus indikeerib ühingusisest ning ka -välist olukorda, mis ühingu majanduslikult valitseb. Raamatupidamise aastaaruanne võimaldab huvitatud isikutel saada ülevaate ühingu majandustulemustest ja finantsnäitajatest. Vastavat eesmärki arvestades on raamatupidamise aastaaruande koostamist reguleerivad sätted kehtestatud eeskätt ühingu võlausaldajate huvide kaitseks. Tegevusaruande eesmärk on informeerida aktsionäre või osanikke, kuidas juhatus nende investeringuid juhib ja tuua välja asjaolud, mis võivad äriühingu majandustulemusi oluliselt mõjutada. Seega on tegevusaruande koostamist reguleerivad normid kehtestatud eeskätt ühingu osanike ja aktsionäride huvide kaitseks.

Kaitsenormidena on majandusaasta aruande koostamist reguleerivatel sätetel eesmärk hoida ära kaitse subjektile kahju tekkimise. Siiski asus töö autor seisukohale, et majandusaasta aruannete koostamist reguleerivate normide eesmärgiks ei ole kaitsta äriühingu aktsionäre või osanikke puhtmajandusliku kahju tekitamise eest. Küll aga võib majandusaasta aruande koostamist reguleerivate normide rikkumisel olla juhatuse liige otsevastutav nii osanike ja aktsionäride, kui ka võlausaldajate ees muudel alustel, nagu üldkohustuse järgida omavahelistes suhetes hea usu põhimõtet rikkumise tõttu või heade kommete vastase tahtliku käitumise tõttu deliktiõiguse alusel.

Eelnevast tulenevalt analüüsi töös juhatuse liikme majandusaasta aruande koostamise kohustuse ulatust ning standardeid. Juhatusel ei tule koostada äriühingu majandusaasta aruannet isiklikult, vaid tuleb üksnes tagada, et aruanne oleks nõuetekohaselt koostatud. Majandusaasta aruande koostamisel peab juhatuse liige lähtuma hoolsuskohustuse standardist, mis on üldiselt tavaks ettevõtjatel äriühingute majandusaasta aruannete koostamisel. Seega peavad juhatuse liikmel olema vähemalt üldised teadmised raamatupidamisest, mis võimaldaksid tal oma hoolsuskohustuse järgselt tegutseda, isegi kui ta palkab majandusaasta aruannet koostama elukutselise raamatupidaja.

Järgnevalt anti töös ülevaade majandusaasta aruande kinnitamise korrast ning selle puhul tõusetuvatest erisustest võrreldes üldise otsuse vastuvõtmise korraga. Majandusaasta aruanne kinnitatakse osanike otsusega või aktsionäride üldkoosoleku otsusega. Majandusaasta aruande kinnitamine on formaalne toiming. Sellega deklareerib ühing, milline oli tema majanduslik seisund majandusaasta lõppedes. Osüühingu majandusaasta aruande kinnitamise kord on võrreldes aktsiaseltsiga lihtsam ja vähem formaliseeritud, kuivõrd majandusaasta kinnitamisel kehtivad peamiselt samad põhimõtted ja nõuded nagu ka muude otsuste vastuvõtmisel. Osüühingu majandusaasta aruanne on võimalik vastu võtta osanike koosolekul või koosolekut kokkukutsumata kirjalikul hääletusel või konsensuslikult. Aktsiaseltsis teostavad aktsionärid oma õigusi üldkoosolekul, millest tulenevalt on ka majandusaasta aruande kinnitamise kohta otsuse vastuvõtmine võimalik aktsiaseltsi üldkoosoleku otsusega. Majandusaasta aruande kinnitamise korra nõuetekohane järgimine on tihedalt seotud osanike ja aktsionäride õigustega osaleda koosolekul ja olla informeeritud. Eelnevast tulenevalt võib majandusaasta aruande kinnitamise korra rikkumise näol olla tegemist sellise puudusega, mis annab alust majandusaasta aruande vaidlustamiseks.

Magistritöö teises peatükis leidis käsitus majandusaasta aruande vaidlustamise õiguslik kontseptsioon. Eesti õiguses puudub erinevalt Saksa õigusest eraldi reeglistik majandusaasta aruande vaidlustamiseks. Samuti on Eesti õiguskirjanduses ja kohtupraktikas äriühingu majandusaasta aruande vaidlustamise problemaatikat käsitletud pinnapealselt. Seejuures puudub üheselt väljakujunenud arusaam majandusaasta aruande vaidlustamise korrast ja alustest.

Magistritööga järel dati, et Eesti õiguses on majandusaasta aruande vaidlustamine võimalik seda kinnitanud osanike otsuse või aktsionäride üldkoosoleku otsuse tühisuse tuvastamise või kehtetuks tunnistamisega. Sarnaselt on võimalik majandusaasta aruannet vaidlustada ka Saksa õiguse raames. Nimelt on Saksa õiguses võimalik vaidlustada GmbH majandusaasta aruannet, tunnistades majandusaasta aruannet kinnitanud osanike otsus kehtetuks, lähtudes analoogia korras AktG-s kehtestatud üldnormidest, või tuvastades selle tühisus, lähtudes analoogia korras AktG-s sätestatud üldnormidest ja ka erinormidest. AG majandusaasta aruannet on üldprintsibiibist võimalik vaidlustada analoogselt Eestis kehtivale regulatsioonile. Kuna Saksa õigusest tulenevad majandusaasta aruande vaidlustamist reguleerivad normid üksnes täiendavad erinormidena otsuse kehtetuks tunnistamise ja tühisuse tuvastamise reeglistikku, mitte ei sätesta eraldi kaitsemehhanismi, järel das magistritöö autor, et ka Eesti õiguses äriühingu majandusaasta aruande temaatikat on võimalik sisustada analoogias Saksa õigusest pärit põhimõtetega, seejuures lähtuda Saksa õiguses väljakujunenud põhimõtetest suuresti kui eeskujust, mis tuleks Eesti ühinguõiguse eripärasid arvestades õigusteooria sisustamisel aluseks võtta.

Majandusaasta aruande vaidlustamise osas analüüsiti esmalt, milline on majandusaasta aruande vaidlustamise kord ning kes on õigustatud isikud majandusaasta aruande vaidlustamiseks. Majandusaasta aruande vaidlustamine on võimalik esitades kohtule tuvastushagi, millega taotletakse osanike otsuse või aktsionäride üldkoosoleku otsuse, millega kinnitati majandusaasta aruanne, tühisuse tuvastamist või alternatiivselt esitades kohtule kujundushagi tunnistada vastav üldkoosoleku otsus kehtetuks. Tuvastushagi esitamist soovival isikul peab aga majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise vastu olema tuvastushuvi. Osaniku või aktsionäri tuvastushuvi tuleneb otseselt tema liikmesussuhtest ühinguga, samuti juhul, kui on majandusaasta aruandes esineva puuduse tõttu on tegemist võlausaldajate kaitseks või avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätte rikkumisega. Kuivõrd juhatuse ja nõukogu liikme kohustuste hulka kuulub ka majandusaasta aruande koostamisega seonduvad kohustused ning ebaõigest majandusaasta aruandest võib tuleneda juhatuse liikme

või nõukogu liikme vastutus, järeldati töös, et ka juhatuse ja nõukogu liikmete puhul tuleb jaatada tuvastushuvi esinemist. Samas on ühinguvälise isiku tuvastushuvi jaatamiseks vajalik tema tihedam seotus suhtes ühinguga ja ühingu majandusaasta aruandega. Kuna majandusaasta aruande koostamist reguleerivad normid on muuhulgas kehtestatud avalikkuse kaitseks, asus töö autor seisukohale, et ühinguvälise isiku tuvastushuvi ühingu majandusaasta aruande vaidlustamisel võib erandlikult tulla kõne alla aktsiaseltsi puhul, kuid peaks olema välistatud osahingu kui suletud kapitaliühingu puhul. Osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamine toimub seevastu kohtule kujundushagi esitamisega. Kujundushagi on sellist tüüpi hagi, mille eesmärk on kohtulahendiga õigussuhte ümberkujundamine. Otsuse kehtetuks tunnistamise nõude kui ühinguõigusliku õiguskaitsevahendi esitamise õigus vaid seadusega piiratud ringil isikutel, kelleks on ühinguga sisesuhtes olevad isikud.

Teisalt analüüsiti majandusaasta aruande vaidlustamise korras, millised on majandusaasta aruande vaidlustamise alused. Majandusaasta aruannet kinnitanud osanike või aktsionäride üldkoosoleku otsuse vaidlustamine selle tühisuse tuvastamise kaudu on võimalik samasugustel üldalustel nagu muudegi äriühingu otsuste tühisuse tuvastamise puhul. Äriühingu otsuse tühisuse toovad kaasa raskemad sisu- ja protseduurivead. Niinimetatud protseduurivead hõlmavad peamiselt koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra olulist rikkumist, mille tõttu on osanikul või aktsionäril näiteks takistatud kaalutletud otsuse tegemine ja hääletamisõiguse teostamine.

Võimalike protseduurivigade, mis toovad kaasa majandusaasta aruande tühisuse, analüüsimise raames järeldati, et oluliseks koosoleku kokkukutsumise korra rikkumiseks võib eelkõige pidada olukordi, kus koosoleku toimumisest ei ole nõuetekohaselt teatatud. Samuti juhul kui koosoleku teates esitatud päevakorrast ei nähtu üheselt mõistetavalt, et koosolek korraldatakse majandusaasta aruande kinnitamiseks, on tegemist sellise protseduuriveaga, mis toob kaasa majandusaasta aruannet kinnitanud osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse tühisuse. Ka majandusaasta aruande kinnitamisel koosolekut kokkukutsumata tuleb toimetada osanikele kohale otsuse eelnõu vähemalt tuvastataval viisil. Otsuse tegemise korra oluliseks rikkumiseks võib olla eelkõige ka olukorrad, kus otsus võetakse vastu koosolekut kokkukutsumata, kuid näiteks juhatus jätab eelnõu osanikele saatmata, vastamistähtaeg on jäetud määramata või hääletusele pandud küsimus on esitatud ebaselgelt.

Kuigi Eesti õiguse raames sätestab seadus protseduurivigadena määratlemata õigusmõisted koosoleku kokkukutsumise või otsuse tegemise korra olulise rikkumise näol, on kohtupraktika vastavasisuliselt õigusmõisteid täpsustanud. Seejuures on ka Saksa õigusest tulenevad majandusaasta aruande tühisust kaasa toovad protseduurivead üheselt ning kõikehaaravalt sisustatud ka Eesti õiguses seadusega või üksikasjalikumalt kohtupraktikaga. Eelnevast tulenevalt asuti töös seisukohale, et protseduurivigade osas ei ole vajadust kohaldada Eesti õiguse alusel majandusaasta aruande tühisuse tuvastamiseks eeskujuna Saksa õigusest tulenevaid tühisuse tuvastamise aluseid.

Sisuvead majandusaasta aruande kinnitamise otsuses on seotud võimalike puudustega otsuse objekti sisus ehk eeskätt puudustega majandusaasta aruandes endas. Sisuvead, mis tingivad otsuse tühisuse, on võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seaduse sätete rikkumine või otsuse mittevastamine headele kommetele. Nii Eesti kui Saksa õiguses on majandusaasta aruande tühisuse tuvastamine võimalik, kui see on sisult vastuolus heade kommetega ehk selle kinnitamisega üritatakse enamuse poolt vähemust kuritarvitada. Kuivõrd heade kommete vastane käitumine on võimalik mistahes viisil, asuti magistratöös seisukohale, et õigustatud isikute huvide kaitse tagab just selline laialt sätestatud tühisuse alus nagu on heade kommete vastase käitumise puhul näinud ette nii Eesti kui ka Saksa õigus.

Lisaks otsuse mittevastamisele headele kommetele on teiseks otsuse sisuvigadega seonduvaks tühisuse aluseks võlausaldajate kaitseks või muu avaliku huvi tõttu kehtestatud seadusesäte rikkumine. Võimalikud sisuvead, mis tingiksid majandusaasta aruande kinnitamise otsuse tühisuse, võivad seonduda kohtupraktika alusel eelkõige raamatupidamise aastaaruande sisuga ning avalduda raamatupidamisest tulenevate nõuete rikkumises. Seejuures järeldati, et rikkumise objektiks saab olla üksnes seaduse säte, mitte raamatupidamistavadest või ühingu põhikirjast tulenev norm. Eesti õigusega on võimalikud sisuvigadest tulenevad tühisuse alused sätestatud Saksa õigusest laiemalt, hõlmates ka avaliku huvi kaitseks kehtestatud normi rikkumist.

Küsimuses, kas ka Eesti õiguse raames tuleks sarnaselt Saksa õigusele välistada majandusaasta aruande vaidlustamise võimalus selle tühisuse tuvastamise kaudu, kui majandusaasta aruannet kinnitanud otsus rikub avalikkuse kaitseks kehtestatud norme, asuti magistratöös eitavale seisukohale. Raamatupidamise seaduses sätestatud normide eesmärk on üheselt kaitsta ka avalikke huve, võimaldades majandusaasta aruande avalikustamise teel igaljuhul tugineda selles kajastatud teabele. Samas järeldati töös, et tegevusaruande koostamist

reguleerivate normide peamine eesmärk ei ole võlausaldajate ega avalike huvide kaitse, mistõttu ei tuleks tegevusaruande koostamist reguleerivaid norme käsitleda kui võlausaldajate või avalike huvide kaitseks kehtestatud norme. Eelnevast tulenevalt ei anna nende rikkumine alust majandusaasta aruande tühisuse tuvastamiseks.

Kuivõrd Eesti õigus ei sätesta otsesõnu, et auditeerimiskohustuse rikkumine toob kaasa vastuvõetud otsuse tühisuse, tõusetus küsimus, kas ka Eesti õiguse kontekstis tuleks sarnaselt Saksa õigusele tuvastada majandusaasta aruannet kinnitanud otsus tühisena, kui selle koostamisel on rikutud auditeerimiskohustust. Kuigi vastavate puuduste esinemisel oleks ka hetkel kehtiva Eesti õiguse alusel võimalik tuvastada majandusaasta aruande kinnitamise otsuse tühisus võlausaldajate kaitseks kehtestatud seadusesätte rikkumise tõttu, asus töö autor seisukohale, et õigusselguse huvides tuleks Eesti õiguses kehtestada majandusaasta aruande tühisuse alustena samasisulised auditeerimiskohustuse rikkumised nagu on ette nähtud näiteks Saksa õiguses.

Majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise osas leidis kinnitust väide, et Eesti õiguse raames ei ole majandusaasta aruande vaidlustamisel tagatud võlausaldajate, aktsionäride ja osanike huvide kaitse enamasti tagatud, kuna majandusaasta aruande tühisuse tuvastamine toimub üldnormi alusel laialt sätestatud eelduste raames. Osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse tühistamise üldnorm võimaldab tühisuse aluste alla liigitada lugematul arvul erinevaid protseduurivigasid või sisuvigasid. Kuigi heade kommete vastase käitumise puhul on magistritöö autori hinnangul laialt sätestatud tühisuse alus põhjendatud, ei taga laialt sätestatud regulatsioon muude sisuvigade puhul õigusselguse esinemist ning võimaldab tihti peale tarbetute kohtuvaidluste esile kerkimist. Majandusaasta aruande tühisuse tuvastamise sisulised küsimused on erinormide puudumisel jäetud samuti kohtupraktika sisustada. Eelnevast tulenevalt asus magistritöö autor seisukohale, et õigusselguse ja ühtselt areneva kohtupraktika huvides oleks, kui seadusandja reguleeriks kitsendavalt vähemalt võimalikke sisuvigasid, mis tooksid kaasa majandusaasta aruande tühisuse.

Lisaks võimalikele alustele, mis võivad kaasa tuua majandusaasta aruande tühisuse, käsitleti magistritöös ka majandusaasta aruande kehtetuks tunnistamise aluseid. Puudusega osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse võib kehtetuks tunnistada, kui otsus on vastuolus seaduse või põhikirjaga, samuti, kui juriidilise isiku osanik või aktsionär kuritarvitas hääleõigust selleks, et omandada eeliseid juriidilise isiku või teiste osanike või aktsionäride kahjuks. Saksa õiguses on majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise alused

reguleeritud võrreldes Eesti õigusega osäühingu puhul sarnaselt, aktsiaseltsi puhul aga oluliste erinevustega. Nimelt ei ole AG majandusaasta aruannet kinnitanud otsus kehtetuks tunnistatav põhjendusel, et majandusaasta aruanne on sisu osas vastuolus seaduse või ühingu põhikirjaga. Samas kui majandusaasta aruande sisus esinevad puudused, mis on vastuolus seaduse või põhikirjaga, kuid võimalik vastuolu ei lange võlausaldajate või avalike huvide kaitsealasse, võivad sellegipoolest vastavad puudused mõjutada majandusaasta aruandes kajastatavate majandustulemuste ja finantsseisundi tõepärasust. Sellega võib aga tekkida kahju nii võlausaldajatele kui äriühingule endale. Eelnevast tulenevalt järeldati töös, et vastavasisulise sätte eeskujul korras ülevõtmine Eesti õigusesse ei oleks põhjendatud, samuti ei oleks põhjendatud kehtestada aktsiaseltsi puhul majandusaasta aruande kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise võimalus oluliselt piiratumatel alustel kui osäühingu puhul.

Majandusaasta aruannet kinnitanud otsuse kehtetuks tunnistamise osas järeldas magistr töö autor, et hetkel kehtiva Eesti õiguse raames on otsuse kehtetuks tunnistamise alused sätestatud ammendavalt. Seejuures puudub alus kehtestada Saksa õiguse eeskujul eraldi majandusaasta aruande vaidlustamiseks täiendavaid kehtetuks tunnistamise aluseid või neid piiravaid sätteid. Magistr töö autori hinnangul tagavad nimetatud üldised osanike või aktsiaseltsi üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamise alused õigustatud isikute huvide kaitse majandusaasta aruande vaidlustamisel.

COMPANY'S ANNUAL REPORT AND ITS CONTESTATION. SUMMARY

All of the companies in Estonia are required as accounting entities to file an annual report with the commercial register following their accounting year. Annual reports are public reports that contain information about the company's economic and financial status that is important to the respected counterparts. It consists of the annual accounts and the management report and gives an overview of the company's financial figures and the state of their assets. Annual accounts allow the creditors to evaluate the company's financial capacity and make business decisions based on that information. The management report gives an overview of the way the company has been managed and also provides an insight into any future management and financial plans for the company. An accurate annual report will examine the company's economic activity and evaluate any risks regarding the company. Since a significant portion of Estonia's businesses is private limited companies and public limited companies – their annual reports and its contestation act as the main focus for the current Master's thesis.

Issues with annual reports occur when the company approves a flawed annual report as it enables a possibility of contestation. Since Estonia does not have a specific set of rules, significant case laws or legal literature regarding this matter in depth, we have an undeveloped understanding of the procedure, basis and premise of the contestation of annual reports. The Supreme Court of Estonia states that an annual report can be contested through the annulment or repealment of the decision of the company which confirmed the annual report but does not give a detailed explanation of how it is possible.

The Master's thesis at hand examines the annual report's role in the company's accounting and financial reporting with principles and requirements necessary for a proper annual report. The thesis also considers the possibility of contestation of a company's annual report and if Estonian law allows it to be effective. An opportunity for contestation is necessary to ensure the protection of the shareholders' or creditors' interests in a situation where a flawed annual report has been approved.

The author of this Master's thesis has chosen Germany as its comparable judicial area as its law is juxtaposed to Estonia's regulations. Estonian corporate law has followed Germany's corporate law concepts and interpreting German law provides us with the development of Estonian legal theory and case law. Unlike Estonian law, Germany has established a separate standard for the contestation of annual reports. The analogy between the company regulations of the two countries allows us to compare the principles of annual report contestation and analyse the similarities and differences of laws in Estonia and Germany.

The purpose of this Master's thesis is to analyse the role of an annual report in a company's accounting and financial reporting, while also examining the principles and requirements necessary for a proper annual report. Also, the author of this thesis compares the legal theory standpoints of Estonia and Germany, what the contestation of annual report's basis and the procedure is and if our existing law provides enough legal protection of creditors and shareholders in a situation where a flawed annual report has been approved. Another purpose of this thesis is whether or not Estonian law should take over the principles established in German law regarding the contestation of annual reports.

This Master's thesis hypothesises that the basis for annual report contestation is insufficient. It is essential for the Estonian legislator to establish a particular regulation, therefore, provide a common understanding of annual report contestation and provide sufficient protection of creditors' and shareholders' rights. The author uses a systematic and analytical-comparative research method of legislation and leans on the comparison of Estonian and German legal theory and case law.

The first issue that the author approached was the legal conception and purpose of the annual report. The management board is in charge of accounting and financial reporting of private limited companies and public limited companies. This Master's thesis concluded that the composition of an annual report bears an essential role in reflecting the company's activity and financial results, therefore, its regulations ensure the shareholders' right to obtain information.

A proper management report gives an insight into the company's inner and outer financial status. Annual accounts provide an overview of the company's financial results and financial figures. Taking into account this particular purpose, the regulations regarding annual accounts are established to protect the interests of the company's creditors. The purpose of the management report is to inform partners and shareholders of how the board manages their

investments and bring matters that can influence the company's financial results into attention. Therefore the regulations that regard the management report are set in the interest of the company's partners and shareholders. These defence regulations have the purpose of avoiding damage to the defence subject. The thesis author's standpoint in this matter is that the purpose of the regulation regarding the annual report does not include the protection of the defence subject against direct economic loss. However, violation of the compilation of the annual report can result in the management board member's liability to the shareholders and creditors under other grounds.

Regarding the above, a part of this thesis is analysing the management board member's obligations and standards to conform with the regulations regarding the compilation of the annual report. Compiling the annual report personally is not a necessity. However, the management board is obliged to ensure that the report is adequately compiled in cooperation with due diligence. Therefore, the board members are required to know general accounting that allows them to act with due diligence, even when hiring a professional accountant. A procedure for approval of the annual report and the distinctions that arise are also provided in this thesis.

Faults in the compilation and procedure for approval of the annual report may give grounds to its contestation. The thesis at hand concludes that contestation of the annual report in Estonia is only possible with the annulment or repealment of the shareholders' decision that approved the annual report. This method is also similar to German law as German law allows contestation of the annual report by repealing the shareholders' decision. Since the specific regulations regarding the contestation of the annual report only complement the general annulment and repealment regulations in German law, the author of this thesis concluded that the principles established in German law regarding the contestation of the annual report could also be applied as an example in the context of Estonian law.

The thesis author concluded that contestation by the annulment of the annual report requires first and foremost the claimant to have a legitimate interest regarding the annulment. If the claimant is a third party and not an internal member of the company, he may have a legitimate interest regarding the annulment in exceptional cases, when his rights and obligations may be affected by the validity of the company's annual report. The right to repeal the decision as a legal remedy is limited to persons within the legal boundary of persons who are internal members of the company.

The annulment of the shareholders' decision that approved the annual report is caused by more severe material or procedural faults. The so-called procedural errors mainly include a breach of the procedure for convening a meeting or for making a decision, by which a shareholder is prevented from making a prudent decision and exercising the right to vote. Although procedural faults are established in Estonian law as general legal concepts in the form of a significant violation of the convening of a meeting or decision-making procedure, the case-law has clarified the relevant legal concepts. Given the preceding, the thesis author concluded that there was no need to apply the grounds for annulment established in German law as an example of procedural faults under Estonian law.

The material faults in the shareholders' decision approving the annual report relate to possible deficiencies in the subject of the decision, in particular to the deficiencies in the annual report itself. Faults that lead to the annulment of the decision are a violation of the provisions of the law established for the protection of creditors or other public interests or failure to comply with good morals. Under Estonian law, the grounds for annulment arising from material errors are set out more broadly when compared to German law, including for example a violation of the norm established for the protection of public interests. The author of the Master's thesis took the view that the introduction of such a restriction in Estonian law would not be justified. It was also concluded that the norms regulating the compilation of the management report are not established for the protection of creditors or public interests. Therefore their violation does not provide grounds for the annulment of the annual report.

Nevertheless, as regards the annulment of the annual report, it was confirmed that the protection of the rights of creditors, shareholders is mostly ineffective under Estonian law, because the annulment of the annual report takes place within a broad framework of prerequisites. The general rule for the annulment of the shareholders' allows categorising countless procedural or material faults under the grounds of nullity. At the same time, a wide regulation does not guarantee the existence of legal clarity and often gives rise to unnecessary disputes. In the absence of specific rules, the material grounds for annulment especially are to be determined by case-law. Consequently, the author of the Master's thesis took the view that it would be in the interests of legal clarity and uniformly developing case-law uniformly if the legislator would regulate at least the possible material fault that would lead to the annulment of the annual report.

In addition to possible grounds that may lead to the annulment of the annual report, the Master's thesis also analysed the grounds for repealment of the annual report. The shareholders' decision approving the annual report could be repealed if the decision conflicts with the law or the articles of association, also if the shareholder abused the voting rights in order to gain unfair advantages to the disadvantage of a company or other shareholders. In German law, the grounds for repealment of a decision approving the annual report are regulated similarly to Estonian law in the case of a private limited company, but with significant differences in the case of a public limited company.

Namely, the shareholders' decision confirming Aktiengesellschaft's annual report cannot be repealed because the content of the annual report conflicts with the law or the company's articles of association. The deficiencies in the content of an annual report may nevertheless affect the veracity of the financial results presented in the annual report. This may cause damage to both creditors and the company itself. Based on the above, the thesis author concluded that establishment of such provision in Estonian law would not be justified, nor would it be justified to establish the possibility to repeal the decision of the public limited company on a significantly more limited basis than in the case of a private limited company.

Concerning repealment of the decision approving the annual report, the author of the Master's thesis concluded that under the current Estonian law the grounds for repealment of the decision have been clearly stated. Therefore, there is no basis for establishing additional grounds or restrictive provisions such, as in German law, for repealment of the annual report. According to the standpoint of the author of this Master's thesis, the general grounds for repealment of the shareholders' decision provide effective protection of the claimant's interests when contesting a company's annual report.

_____/signature/

Marek Keiman

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Alber M. jt. Beck'sches Steuer- und Bilanzrechtslexikon. Nichtigkeit des Jahresabschlusses. Edition 46. T. Haug. München: C.H. Beck 2019.
2. Arumäe, U. Organisatsiooni ja juhtimise õiguslik korraldus. Tallinn: Juura 2013.
3. Filjajev, A. Tuvastushagide tagamine. – Juridica V/2003.
4. Fleischer, H., Goette, W. Münchener Kommentar zum GmbHG. 3. Auflage. München: C.H. Beck 2019.
5. Habersack, M. jt. Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. 4. Auflage. J. Koch. München: C.H. Beck 2016.
6. Henssler, M., Strohn, L. Gesellschaftsrecht. 4. Auflage. München: C.H. Beck 2019.
7. Hölters, W. Aktiengesetz. Kommentar. 3. Auflage. Waclawik. München: C.H. Beck 2017.
8. Hüffer, U., Koch, J. Aktiengesetz: AktG. 13. Auflage. Koch. München: C.H. Beck 2018.
9. Kalamees P., jt. Lepinguõigus. Tallinn: Juura 2017.
10. Kõve, V. jt. Tsiviilkohtumenetluse seadustik II. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2017.
11. Rauscher, T., Krüger, W. Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und Nebengesetzen. 5. Auflage. Becker-Eberhard. München: C.H. Beck 2016.
12. Saare, K. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. – Juridica VII/2010, lk 481-490.
13. Saare, K. jt. Ühinguõigus. I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015.
14. Saenger, I. Zivilprozessordnung: ZPO. Familienverfahren, Gerichtsverfassung, Europäisches Verfahrensrecht. Handkommentar. 8. Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlag 2019.
15. Spindler, G., Stilz, E. Kommentar zum Aktiengesetz. 4. Auflage. Rölke. München: C.H. Beck 2019.
16. Säcker, F. jt. Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. 8. Auflage. Armbrüster. München: C.H. Beck 2018.

17. Tiivel, T. Äriühingu juhtorgani liikme hoolsuskohustus. – Juridica IX/2005, lk 621-635.
18. Varul, P. jt. Äriühingu juhtorganid. Äriühingu juhtorganite liikmete õigused, kohustused ja vastutus. Tallinn: Äripäeva Kirjastus 2005.
19. P. Varul jt. Tsiviilõiguse üldosa. Tallinn: Juura 2012.
20. Varul, P. jt. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2010.
21. Varul, P. jt. Võlaõigusseadus. III. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2009.
22. Vutt A., Vutt, M. Defending the Rights of Minority Shareholders in Estonia. – Juridica International IV/1999, p 160-165.
23. Vutt, M. Aktsionäri kahju hüvitamise nõue aktsiaseltsi ja selle juhtorgani liikmete vastu. Juridica II/2012, lk 90-100.

Kasutatud õigusaktid

Eesti õigusaktid

24. Audiitortevgevuse seadus. – RT I 2010, 9, 41; RT I, 28.02.2019, 2
25. Raamatupidamise seadus. – RT I 2002, 102, 600; RT I, 09.05.2017, 30.
26. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I 2005, 26, 197; RT I, 19.03.2019, 22.
27. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216; RT I, 30.01.2018, 6.
28. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487; RT I, 20.02.2019, 8.
29. Äriseadustik. – RT I 1995, 26, 355; RT I, 28.02.2019, 10.

Välisriikide õigusaktid

30. Aktiengesetz. – BGBI. I S. 1089; BGBI. I S. 2446. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aktg/gesamt.pdf> (30.04.2019).
31. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. – Gliederungsnummer 4123-1; BGBI. I S. 2446. Arvutivõrgus: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gmbhg/gesamt.pdf> (30.04.2019).

Kasutatud kohtupraktika

32. RKTko 2-16-17508/52.
33. RKTko 2-16-9415/41.
34. RKTko 2-17-9986/48.
35. RKTko 3-2-1-10-17.
36. RKTko 3-2-1-141-14.
37. RKTko 3-2-1-155-12.
38. RKTko 3-2-1-169-14.
39. RKTko 3-2-1-191-12.
40. RKTko 3-2-1-22-08.
41. RKTko 3-2-1-44-17.
42. RKTko 3-2-1-55-14.
43. RKTko 3-2-1-6-15.
44. RKTko 3-2-1-61-07.
45. RKTko 3-2-1-69-15.
46. RKTko 3-2-1-7-10.
47. RKTko 3-2-1-72-13.
48. RKTko 3-2-1-76-14.
49. RKTko 3-2-1-82-15.
50. RKTko 3-2-1-89-14.
51. RKTko 3-2-1-97-13.
52. TlnRnKo 2-13-44140.

Kasutatud muud materjalid

1. World Bank Group Flagship report. Doing Business 2019, Economy Profile Estonia. 16. edition. Arvutivõrgus: <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/e/estonia/ES T.pdf> (30.04.2019).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marek Keiman,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Äriühingu majandusaasta aruanne ja selle vaidlustamine“, mille juhendaja on dr. iur. Andres Vutt
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 30.04.2019